

GE&iN

**Pokolenia we
współdziałaniu**

*Przewodnik po kształceniu
międzypokoleniowym*

Współfinansowano ze
środków programu Unii
Europejskiej Erasmus+

Publikacja została zrealizowana przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska oraz Narodowa Agencja Programu Erasmus+ nie ponoszą odpowiedzialności za jej zawartość merytoryczną.

Redakcja

Mojca Vukovič

Anca Mile

Aleksandra Piłat

Układ graficzny

Joni Sivonen

Adrian Wołczuk

Tłumaczenie

Rafał Mączyński

ISBN

978-83-934189-2-3

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	5
Podstawy teoretyczne: charakterystyka „programów międzypokoleniowych”	6
STOSUNEK DO ISL W KRAJACH UCZESTNICZĄCYCH W UJĘCIU SOCJOLOGICZNYM	9
Stosunek do ISL we Włoszech w ujęciu socjologicznym	9
Stosunek do ISL w Finlandii w ujęciu socjologicznym	10
Stosunek do ISL w Rumunii w ujęciu socjologicznym	11
Stosunek do ISL w Polsce w ujęciu socjologicznym	11
Stosunek do ISL na Słowenii w ujęciu socjologicznym	12
NARZĘDZIA I DZIAŁANIA PRAKTYCZNE	14
TEORIA W PRAKTYCE	29
Teoria w praktyce: spacer po Muzeum Hilma w Północnej Karelii	29
Teoria w praktyce: metoda projektów (PBL)	31
Teoria w praktyce: metody dramy stosowanej	31
Teoria w praktyce: mówienie o pracy	33
Studium przypadku: materiał wideo w nauczaniu języka angielskiego	33
O PROJEKCIE	35
PARTNERZY PROJEKTU	36

WPROWADZENIE

Kształcenie międzypokoleniowe jest formą kształcenia nieformalnego, która wiąże się z kwestiami tożsamości kulturowej i lokalnej oraz spójności społecznej. Według ENIL (2014) może być ono postrzegane jako „partnerstwo na rzecz uczenia się oparte na wzajemności i obopólności, angażujące ludzi w różnym wieku, w których różne pokolenia współpracują ze sobą w celu zdobycia umiejętności, wartości i wiedzy”.

Przewodnik, który trzymacie państwo w ręku, powstał w ramach projektu Erasmus+ zatytułowanego Pokolenia we współdziałaniu - międzypokoleniowe uczenie się jako czynnik kreujący tożsamość i kulturę (2018-2020) [ang. Generations in Interaction - Intergenerational Learning As a Constructor of Identity and Culture (2018-2020)]. Został on stworzony z myślą o nauczycielach i moderatorach grup międzypokoleniowych w dziedzinie kształcenia dorosłych, zarówno w sektorze formalnym, jak i pozaformalnym. Może być wykorzystywany jako materiał pomocniczy wspierający zainteresowania lub jako praktyczna pomoc dla kogoś, kto chce zwiększyć aktywność międzypokoleniową w swojej pracy lub otoczeniu.

Założeniem projektu jest, że uczenie się w kontekście międzypokoleniowym może promować wymianę wartości kulturowych przy jednoczesnym wzmacnianiu spójności społecznej między pokoleniami. Przekuwając nasze doświadczenie pedagogiczne na konkretne działania, tworzyliśmy zawodowy wizerunek nauczyciela lub moderatora uczenia się międzypokoleniowego.

Pierwszymi aspektami, które zostaną poruszone w niniejszym przewodniku, są tło teoretyczne i pedagogiczne. Następnie przyjrzymy się podejściu do kształcenia międzypokoleniowego w każdym z krajów partnerskich projektu w ujęciu socjologicznym. Projekt został zrealizowany przez międzynarodowy zespół, składający się z osób z Włoch, Finlandii, Polski, Rumunii i Słowenii. Można zaobserwować wiele podobieństw, jak też rozbieżności.

Trzecią i zarazem najbardziej praktyczną częścią tego przewodnika jest rozdział „Praktyczne narzędzia i działania”, w których dzielimy się przykładami, jak ułatwiać międzypokoleniowe działania edukacyjne. Narzędzia i działania praktyczne zaprezentowano w formie tabeli, aby zagwarantować ich czytelność i funkcjonalność. W części „Teoria w praktyce” przedstawiono historie dotyczące międzypokoleniowego kontekstu kształcenia.

Zapraszamy do odwiedzenia naszej e-platformy (<https://ge-in.elogos.cloud>), gdzie dostępne są dodatkowe materiały edukacyjne. Mamy nadzieję, że w tym przewodniku znajdziecie Państwo wiele nowych źródeł inspiracji i pomysłów oraz odkryjecie w sobie potencjalnego edukatora specjalizującego się w nauczaniu międzypokoleniowym!

Podstawy teoretyczne: charakterystyka „programów międzypokoleniowych”

Matteo Cornacchia i Malavika Jaikumar

Obecność wśród partnerów projektu „Ge&In” dwóch uniwersytetów (Uniwersytetu w Trieście i Uniwersytetu Wschodniej Finlandii) umożliwiła opracowanie i podzielenie się wspólnymi ramami teoretycznymi w zakresie międzypokoleniowego kształcenia, co odnosi się również do treści i działań udokumentowanych w niniejszym przewodniku szkoleniowym. Główne zagadnienia zostały pokrótce przedstawione poniżej.

Czym jest nauczanie międzypokoleniowe (IGL)?

Zgodnie z definicją Międzynarodowego Konsorcjum na rzecz Programów Intergeneracyjnych UNESCO, IGL można zdefiniować jako podejście mające na celu „celową i stałą wymianę zasobów oraz uczenie się pomiędzy starszymi i młodszymi pokoleniami”. Jest to oczywiście bardzo szerokie pojęcie, które ma na celu podkreślenie w szczególności zaangażowania różnych grup wiekowych i możliwość ustanowienia procesu uczenia się między nimi. Ujęte w tych kategoriach zagadnienie nie wydaje się zbyt różnić od innych form kształcenia i uczenia się, w które zaangażowane są także przedstawiciele różnych pokoleń: ilustrują to choćby dwa wyrażenia typowe dla relacji o charakterze edukacyjnym, takie jak relacja rodzic-dziecko czy nauczyciel-uczeń, które wskazują na dynamikę międzypokoleniową. Jednak, jak słusznie zauważono w literaturze tematu, pewne kwestie wymagają jaśniejszego zdefiniowania.

Możemy zacząć od tego, że kiedy mówimy o uczeniu międzypokoleniowym, odnosimy się głównie do niebiologicznych relacji między pokoleniami, które nie są ze sobą powiązane: to natychmiast przenosi zakres zainteresowań z kontekstu rodzinnego na kontekst społeczny, poszerzając perspektywę na działania skierowane do wspólnoty, które są realizowane zgodnie z paradygmatem „kapitału społecznego”.

Innym czynnikiem, który jest ściśle związany z tym aspektem, jest fakt, że rozpoczęcie działań międzypokoleniowych leży w interesie publicznym (a nie tylko w interesie zainteresowanych stron). Chociaż faktem jest, że edukacja sama w sobie jest zjawiskiem politycznym, staje się to tym bardziej prawdziwe, gdy postrzegać edukację w kategoriach wizji wspólnotowej i polityki w zakresie pomocy społecznej. Tworzenie więzi między młodymi i starszymi pokoleniami oznacza kształtowanie postawy współodpowiedzialności, która jest podstawą wszelkich form promocji „aktywnego obywatelstwa”.

Wreszcie, jeśli mamy mówić o skutecznym kształceniu międzypokoleniowym, niezbędne jest zapewnienie wzajemnych korzyści. W bardziej tradycyjnych relacjach edukacyjnych to głównie edukator (osoba dorosła) pomaga uczącemu się, poprzez model jednokierunkowy. Z drugiej strony, dzięki podejściu międzypokoleniowemu, wszystkie pokolenia zaangażowane w ten proces mogą czerpać korzyści z wzajemnej wymiany.

Formalne, pozaformalne i nieformalne formy kształcenia

To właśnie ze względu na to, że inicjatywy IGL mają na celu zachęcanie do tworzenia powiązań między pokoleniami nie występującymi bezpośrednio po sobie i mają na celu rozwój społeczności, konteksty i rodzaje działalności można sklasyfikować przede wszystkim jako ”nieformalne” lub ”pozaformalne”. W tym kontekście możemy wspomnieć o Memorandum w sprawie uczenia się przez całe życie (LLL) z 2000 r., ogłoszonym przez Komisję Europejską. Stwierdza się w nim, że „formalne uczenie się odbywa

się w instytucjach edukacyjnych i szkoleniowych, jest uznawane przez władze krajowe i prowadzi do uzyskania dyplomów i kwalifikacji”; „uczenie się pozaformalne odbywa się poza programami kształcenia i szkolenia prowadzącymi do uzyskania kwalifikacji zarejestrowanej”; „nieformalne uczenie się jest naturalnym dopełnieniem codziennego życia i nie musi być zamierzone, więc może nie być uznawane nawet przez zaangażowane w nie osoby”. Zasadniczo działania IGL mogą być z pewnością ustrukturyzowane i zaplanowane, ale nie mają one na celu kształcenia ludzi w zakresie konkretnych umiejętności lub doprowadzenia do uzyskania kwalifikacji i certyfikatów: uczenie się w kontekście międzypokoleniowym polega przede wszystkim na dzieleniu się doświadczeniami z przedstawicielami innych pokoleń w celu zwiększenia rozwoju osobistego i społecznego. Głównym celem programów uczenia się międzypokoleniowego jest doprowadzenie do tego, by chęć do interakcji z ludźmi z innych pokoleń stopniowo stała się nawykiem, normalnym sposobem doświadczania uczestnictwa w życiu społecznym, a tym samym sposobem wyciągania wniosków z sytuacji, które mają miejsce w życiu codziennym.

Porównania z uczeniem się przez doświadczenie i konstruktywizmem

„Nieformalny” charakter IGL umieszcza tego typu podejście na poziomie sytuacyjnego uczenia się, innymi słowy, uczenia się, które jest ułatwione przez rzeczywiste działania, w których uczący się doświadcza procesu z pierwszej ręki, aktywnie, poprzez wykorzystanie własnych zasobów i umiejętności. Praktyki te można skategoryzować w ramach modelu doświadczalnego uczenia się, do którego przyczyniło się wielu pedagogów i psychologów, począwszy od Johna Deweya i Jeana Piageta. Wpisuje się ona również w szerszy paradygmat filozoficzny konstruktywizmu, w którym zdobywanie wiedzy prowadzi do konstruowania rzeczywistości. Innymi słowy, dzięki IGL ludzie uczą się nie tyle dlatego, że ktoś ich czegoś uczy (nauczyciel), ile dlatego, że mają szansę na przeżycie rzeczywistego doświadczenia razem z osobą z innego pokolenia i jednocześnie stają się nośnikami i odbiorcami zmiany perspektywy i znaczenia. Doświadczenie i konstruowanie rzeczywistości są filarami programów międzypokoleniowych, ponieważ to właśnie w codziennym, praktycznym zastosowaniu relacje między pokoleniami mogą stać się autentycznie generatywne, zarówno dla zaangażowanych w nie osób, jak i dla kontekstów, w których żyją.

Dalsze konsekwencje: uczenie się poprzez zaangażowanie

IGL, a w szczególności perspektywa uczenia się w sytuacjach przydatnych innemu pokoleniu (zwłaszcza osobom starszym), wykazuje również wiele podobieństw do uczenia się poprzez zaangażowanie (SL). SL, rozwijana głównie w środowiskach o charakterze szkolnym (formalnym), jest podejściem, które umożliwia naukę w warunkach rzeczywistych, mającym na celu rozwijanie multidyscyplinarnych, międzysektorowych umiejętności zawodowych, które mają na celu umożliwienie uczącemu się odgrywanie czynnej roli. W praktyce są to programy wsparcia, dzięki którym potrzeby lokalne lub wspólnotowe stają się okazją dla młodych ludzi do autentycznego oszacowania swoich umiejętności i przełożenia zdobytej wiedzy na efektywne działania. W tym przypadku podobieństwo do IGL polega na tym, że oba te podejścia należą do aktywnych metod uczenia się, opartych na przyjęciu przez uczącego się przewodniej roli, z dynamiką wspierającą, w której uczenie się - we wszystkich swoich formach - jest wynikiem wzięcia odpowiedzialności za dobro społeczne ogółu.

Stosunek do ISL we Włoszech w ujęciu socjologicznym

Gina Chianese & Elisabetta Madriz

Populacja: przegląd

W oparciu o dane ISTAT (2018) „Noi Italia” można uzyskać następujący obraz populacji Włoch: wynosi około 60 000 000 mieszkańców.

W 2018 r. liczba mieszkańców wykazywała tendencję spadkową, podczas gdy saldo migracji wzrosło. Liczba urodzeń spada: w 2018 r. odnotowano 449.000 urodzeń (o 9.000 mniej niż poprzednio odnotowane minimum).

Współczynnik dzietności kształtował się na poziomie 1,32 dziecka na kobietę, podobnie jak w roku poprzednim, natomiast średnia wieku nadal rośnie, osiągając 32 lata. Współczynnik dzietności jest znacznie niższy od progu zastępowalności pokoleń.

Zwiększa się odsetek osób starszych, a wskaźnik aktywnego starzenia się społeczeństwa stale wzrasta. Na dzień 1 stycznia 2019 roku we Włoszech mieszka około 14.000 osób, które ukończyły 100 lat (w 84% przypadków były to kobiety). W ciągu dziesięciu lat (2009-2019) liczba stulatków wzrosła z 11 tysięcy do ponad 14 tysięcy. Największy udział „semi-superstulatków „ (105 lat i więcej) mieszka w północnych Włoszech (ISTAT, 2019).

Reasumując, na dzień 1 stycznia 2019 r. liczba osób w wieku powyżej 65 lat wynosi 13,8 mln, co stanowi 22,8% ogółu ludności - młodzi ludzie do 14 roku życia stanowią około 8 mln (13,2%), a osoby aktywne zawodowo to 64% społeczeństwa - około 38 mln osób.

Aby uzyskać pełny obraz, do powyższych statystyk należy dodać dane z projektu „Dobrobyt trwały i sprawiedliwy” (BES – „Benessere equo e sostenibile”, 2018). W badaniu tym odnotowano obraz postępującego osłabienia stosunków społecznych i zmniejszenia uczestnictwa ludzi w życiu wspólnotowym: aktywność polityczna osiągnęła rekordowo niski poziom (59,4%, -3,4 punktu procentowego w porównaniu z 2016 r.). Z 81,7% do 80,4%. zmniejszył się również udział populacji, która w razie potrzeby może zwrócić się o pomoc do przyjaciół, członków rodziny, bądź sąsiadów.

Kształcenie międzypokoleniowe we Włoszech

Rok 2012 ustanowiono „Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej”. Ze sprawozdania końcowego z przebiegu Europejskiego Roku wynika, że działania mające na celu wzmocnienie więzi międzypokoleniowej były najliczniej reprezentowane wśród inicjatyw realizowanych przez narody europejskie. Włochy wdrożyły postulaty Europejskiego Roku poprzez realizację 86 inicjatyw, z akcentem na wymianę wiedzy i doświadczeń, w celu promowania wzrostu poziomu wiedzy i świadomości obywateli. W tym kontekście prezydencja Rady Ministrów w 2012 r. sfinansowała „Nagrodę dla Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej”, przyznając ją zasługującym na uznanie inicjatywom i finansując realizację nowych. Dzięki tej nagrodzie sfinansowano 49 projektów poświęconych aktywnemu starzeniu się i wymianie międzypokoleniowej. Ale w ciągu minionych piętnastu lat wartość generowana przez inicjatywy oparte na wzajemnych relacjach międzypokoleniowych – rozumianych jako tworzenie nowych form społecznego dobrobytu, nie zaś tylko samo dodawanie zasobów – została we Włoszech zauważona, również niezależnie od inicjatyw towarzyszących Europejskiemu Rokowi, dając początek wielu innym przedsięwzięciom opartym na wymianie pokoleniowej. Najbardziej zorganizowane

formy działania widoczne są w rejonie północnych Włoch. W dużej mierze wynika z faktu, że polityka społeczna w tej części kraju zawsze była wrażliwa na dwa bieguny życia, którymi są dzieciństwo i starość. Ponadto aktywna polityka w zakresie opieki nad dziećmi prowadzona od końca lat 70. stworzyła aparat legislacyjny, który umożliwił rozwój myśli pedagogicznej i kulturowej w zakresie opieki nad dziećmi w wieku 0-6 lat. Co więcej, dzięki dokładniejszym badaniom dotyczącym starzenia się oraz dostosowania miejsc opieki nad osobami starszymi do odpowiednich standardów jakości, już na początku XXI wieku miały miejsce pierwsze międzypokoleniowe eksperymenty w dziedzinie edukacji.

Obecnie możliwe jest podzielenie poszczególnych doświadczeń na 4 obszary interwencji:

- » działania okolicznościowe: są one związane z tematami międzypokoleniowymi i metodami pracy, ale prowadzone są okazjonalnie;
- » działania częściowo ustrukturyzowane: są one związane z tematami międzypokoleniowymi, ale nie mają ustalonej i metodologicznej struktury;
- » ośrodki międzypokoleniowe: są to miejsca ciągłej współpracy międzypokoleniowej, z własną teorią odniesienia oraz przejrzystym i ustawicznie ewoluującym podejściem metodologicznym;
- » doświadczenia związane z cohousingiem i społecznością lokalną: przejawiają one zasadnicze cechy teoretycznego podejścia międzypokoleniowego, ale sytuują je na płaszczyźnie rewitalizacji miast, mieszkalnictwa socjalnego i społeczności lokalnej.

Stosunek do ISL w Finlandii w ujęciu socjologicznym

Raisa Laukkanen, Citizen's Forum

Populacja: przegląd

Na koniec 2019 roku całkowita populacja Finlandii wynosiła około 5.525.000 mieszkańców. Liczba osób powyżej 65 roku życia wynosiła około 1.231.000, a osób poniżej 15 roku życia około 871.000.

Kształcenie międzypokoleniowe w Finlandii

W fińskim społeczeństwie i polityce pojęcie pokolenia jest powszechnie używane w dwóch kontekstach. Z jednej strony, odwołując się do osób urodzonych w latach 1945-1950, jako powojennych „baby boomers”. Do roku 2018 była to najliczniejsza grupa wiekowa. Jest też najłatwiej rozpoznawalna, ludzie albo do niej należą, ale wiedzą do kogo się odnosi.

Ta liczna grupa wiekowa jest najczęściej wskazywane jako pokolenie obecne w mediach, polityce i dyskusji publicznej. Kontekstem jest zazwyczaj rosnące zapotrzebowanie na usługi publiczne i utrzymanie nierównego współczynnika obciążenia demograficznego, ponieważ w ostatnich dekadach stopa urodzeń w Finlandii znacznie spadła. Co więcej, ponieważ koncepcja pokolenia jest polityczna „per se”, relacje i interakcje tego pokolenia z pokoleniami późniejszymi (nawet jeśli nie zostały jednoznacznie nazwane), są obciążone perspektywą konfrontacji i separacji.

Z drugiej strony, pokolenie - a zwłaszcza aspekty międzypokoleniowe w kontekście rodzinnym - to główne zagadnienia w badaniach i analizach dotyczących najważniejszych czynników wykluczenia społecznego, niskiego poziomu wykształcenia i kwestii zdrowia psychicznego.

W tym kontekście, pokolenia są postrzegane w ścisłym wzajemnym powiązaniu i na podstawie dotychczasowych badań można zauważyć, że poprzez międzypokoleniowe uczenie się przekazywane jest wiele niepożądanych elementów. W związku z tym dużą wagę przykładają się do przełamania negatywnych schematów za pomocą działań sektora publicznego.

Korzyści płynące z międzypokoleniowego uczenia się i wzajemnych interakcji dostrzeżono na polu pracy opiekuńczej oraz w trzecim sektorze. Działania na rzecz intensyfikacji międzypokoleniowego uczenia się odbywają się głównie w ramach ukierunkowanych na ten cel projektów, a korzyści są urzeczywistniane w kontekście hiperlokalnym.

Stosunek do ISL w Rumunii w ujęciu socjologicznym

Anca Mile, ACTA

Populacja: przegląd

Całkowita liczba obywateli Rumunii wynosi 22 201 702 mieszkańców, według danych za 2017 r., dostarczonych przez Krajowy Instytut Statystyki. Prawie jedną czwartą stanowią osoby powyżej 60 roku życia. W ciągu ostatnich 10 lat odnotowuje się stały wzrost liczebności tej grupy wiekowej. Rosnąca liczba osób starszych w społeczeństwie rumuńskim powoduje stopniową, lecz istotną zmianę w podejściu do tej grupy wiekowej.

Kształcenie międzypokoleniowe w Rumunii

Kształcenie międzypokoleniowe to nowa koncepcja na gruncie rumuńskim, przynajmniej na poziomie formalnym. Demokratyczne postawy obywatelskie oraz rozwój oparty na uczestnictwie to pojęcia, które dopiero od niedawna nabierają kształtu w społeczeństwie rumuńskim okresu przejściowego.

Kiedy zastanawiamy się nad kształceniem międzypokoleniowym, musimy pamiętać o olbrzymiej przepaści pomiędzy biorącymi w nim udział pokoleniami, która nie odnosi się tylko do wieku, ale także do społecznego kontrastu pomiędzy ich przedstawicielami.

Z jednej strony mamy osoby starsze, urodzone i wychowane w totalitarnych czasach komunizmu. Cechują się wypaczonym systemem wartości społecznych, pamiętając czasy, kiedy wszyscy szpiegowali wszystkich, co musiało doprowadzić do utraty zaufania i braku wzajemnej współpracy. Zaufanie społeczne, spontaniczne zrzeszanie się i partycypacja obywatelska były do 1990 roku tematami obcymi. I choć minęło już 30 lat, proces przebudowy społecznej przebiega dość powoli i w sposób niekonsekwentny.

Krucha demokracja rumuńska, która zaczęła się kształtować w latach 90., niosła ze sobą poważną dezorientację społeczną. Nagła zmiana postaw społecznych, konieczność tolerancji i akceptacji są w dalszym ciągu, 30 lat po rewolucji, trudne do zaakceptowania dla części starszych członków społeczeństwa.

Z drugiej strony mamy młodsze pokolenie, urodzone we współczesnym, demokratycznym społeczeństwie. Pokolenie, które nie zna ograniczeń geograficznych, rodzime pokolenie cyfrowe, którego cierpliwość wobec rzeczy małych jest ograniczona a zależność od gadżetów czasami niepokojąca. Od komunistycznego pokolenia wspomnianego powyżej dzieli ich 40-50 lat, ale występują między nimi diametralne różnice pod względem postaw i wartości społecznych.

Jednak luka pokoleniowa na poziomie społecznym jest obecnie przedmiotem szeregu działań na poziomie lokalnym i krajowym. Zrealizowano szereg projektów w zakresie uczenia się przez całe życie i kształcenia dorosłych, które były ukierunkowane na to konkretne zagadnienie, w wyniku czego na

szczeblu lokalnym wdrożono działania, w których kształcenie międzypokoleniowe stało się skutecznym narzędziem.

Niemniej jednak, większość programów koncentruje się na aktywności zawodowej osób starszych. Istnieje bardzo niewiele przykładów stałych kursów, w których kształcenie pokoleniowe funkcjonuje w pełni. Wiele jeszcze można poprawić w zakresie upodmiotawiania pokoleń w celu tworzenia płynnego procesu uczenia się, który przebiega w obie strony.

Stosunek do ISL w Polsce w ujęciu socjologicznym

Aleksandra Piłat, Autokreacja Foundation

Populacja: przegląd

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego całkowita liczba mieszkańców Polski w 2017 roku wynosiła 37,8 mln osób, przy średniej wieku 41,4 roku, ze wskaźnikiem dzietności na poziomie 1,31. W 2018 roku całkowita liczba mieszkańców liczyła 37 858 tys. osób, o przeciętnym wieku 41,6 lat i wskaźniku dzietności 1,30. Rok później, w 2019 roku, populacja wróciła do 37,8 mln osób ze średnią wieku wynoszącą 41,9 lat, ze wskaźnikiem dzietności na poziomie 1,29. Jak wynika z powyższych statystyk, od trzech lat liczba urodzeń jest na poziomie, który nie przewiduje zastępowalności pokoleń, a wskaźnik starzenia rośnie.

Kształcenie międzypokoleniowe w Polsce

Koncepcje międzypokoleniowego kształcenia opierają się na różnorodnych projektach realizowanych w latach 60. i 70. ubiegłego wieku, w których starsze pokolenie opiekowało się dziećmi i młodzieżą z deficytami, trudnościami edukacyjnymi i emocjonalnymi. Z biegiem czasu programy te zostały rozszerzone o samopomoc dorosłych i osób starszych. Od lat 80. obserwujemy rosnącą liczbę badań i dyskusji na temat konieczności kształcenia międzypokoleniowego i rozwoju praktyki międzypokoleniowej w polskim systemie szkolnictwa wyższego. Zmiany polityczne na przełomie lat 80. i 90. wpłynęły na społeczny i kulturowy kształt kraju i wywarły korzystny efekt na IGL, zwłaszcza w zakresie interdyscyplinarnego szkolnictwa wyższego, obejmującego pedagogikę, gerontologię, socjologię, psychologię, wychowanie przedszkolne, medycynę i antropologię kultury.

Opierając się na celach kształcenia międzypokoleniowego obserwujemy rosnącą liczbę placówek oświatowych, ośrodków społecznych, instytucji kulturalnych, bibliotek, kościołów, szpitali i ośrodków medycznych, które funkcjonują na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, promując i praktykując edukację międzypokoleniową. Wzrost liczby sformalizowanych inicjatyw w zakresie edukacji międzypokoleniowej w Polsce wynikał prawdopodobnie m.in. z kształtowania i wdrażania polityki senioralnej w naszym kraju, a także z szeregu nowych działań, które podejmowane były w 2012 r. w ramach Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, a także z tworzenia możliwości działań na rzecz seniorów finansowanych ze środków unijnych (np. z Europejskiego Funduszu Społecznego). Przykładem edukacji międzypokoleniowej o charakterze formalnym były działania podejmowane w ramach projektu „Międzypokoleniowa Akademia Działania - Doświadczenia Łączące Pokolenia” (ang. „Intergenerational Academy of Activity - Experiences Connecting

Generations”), realizowanego w latach 2012-2013, a także powstały Uniwersytet Międzypokoleniowy oraz Uniwersytet Trzeciego Wieku i Uniwersytet Dzieci.

Edukacja międzypokoleniowa pozwala na lepsze poznanie się ludziom należącym do różnych grup wiekowych i przyczynia się do eliminacji stereotypów funkcjonujących w mentalności społecznej. Stereotypy te ujawniają się zarówno w postawie ludzi młodych wobec osób w podeszłym wieku, jak i w postawie ludzi starszych względem młodzieży.

Stosunek do ISL w Słowenii w ujęciu socjologicznym

Mojca Vukovič

Populacja: przegląd

Według danych Urzędu Statystycznego Republiki Słowenii z dnia 1 lipca 2019 r., ludność kraju wynosi 2 089 310 mieszkańców, średnia ich wieku to 43,4 roku. 15,1% ludności jest w wieku od 0 do 14 lat, 64,9% w wieku od 15 do 64 lat, a 20% populacji Słowenii ma ponad 64 lata.

Na dzień 1 stycznia 2019 roku Słowenia miała 2 080 908 mieszkańców, czyli o 14 000 więcej niż rok wcześniej. Liczba obywateli Słowenii zmniejszyła się w 2018 roku, ale nastąpił wzrost liczby obcokrajowców o 6,6%.

Słowenia zajmuje trzecie miejsce w Europie w kategorii krajów starzejących się najszybciej. Statystyki pokazują, że co piąty obywatel Słowenii ma ponad 65 lat. Jeśli tendencja się utrzyma, do 2030 r. odsetek osób powyżej 65. roku życia będzie stanowił 25% wszystkich mieszkańców, a do 2050 r. co trzeci obywatel Słowenii będzie miał ponad 65 lat.

Kształcenie międzypokoleniowe w Słowenii

W 2007 r. Słowenia stworzyła strategię na rzecz opieki nad osobami starszymi zajmującą się kwestiami solidarności, współlistnienia i jakościowego starzenia się społeczeństwa. Jej podstawowym celem jest połączenie działań sektora rządowego z gospodarką i trzecim sektorem obywatelskim, by wzmocnić poczucie solidarności i poprawić warunki wspólnego funkcjonowania pokoleń oraz zapewnić wysokiej jakości opiekę nad szybko powiększającym się odsetkiem starzejącego się społeczeństwa. W tym samym roku powołano Radę Rządu Republiki Słowenii, której celem jest pomoc w osiągnięciu założeń strategii.

Na Słowenii funkcjonuje kilka stowarzyszeń i ma miejsce szereg wydarzeń związanych ze współpracą międzypokoleniową; wśród najważniejszych z nich wymienić można organizację wolontariacką Slovenska Filantropija, Stowarzyszenie Gerontologii Społecznej Słowenii, znajdujące się na przestrzeni całego kraju uniwersytety trzeciego wieku, czy też Festiwal Trzeciego Wieku organizowany przez Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Słowenii.

W 2014 r. dzięki środkom z Europejskiego Funduszu Społecznego we współpracy z Ministerstwem Edukacji, Nauki i Sportu na Słowenii powstało 15 ośrodków międzypokoleniowych. Ich utworzenie związane jest z 5-letnim programem mającym na celu informowanie, podnoszenie świadomości, doradztwo i kształcenie osób należących do wszystkich grup wiekowych oraz udzielanie wsparcia zapobieganie wykluczeniu społecznemu grup zagrożonych marginalizacją.

Narzędzia i działania praktyczne

W tej części przedstawiamy przykłady na to, jak ułatwiać międzypokoleniowe procesy edukacyjne. Narzędzia i działania praktyczne zostały zaprezentowane w formie tabeli, aby zapewnić ich przejrzystość. Następną sekcją przewodnika, „Teoria w praktyce”, opisuje doświadczenia płynące z przedstawionych niżej działań.

Sesja: „Ostatni raz, kiedy...” - ćwiczenie rozgrzewające dla grupy międzypokoleniowej

Moderator	Trener grupy, nauczyciel			
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	Ćwiczenie to ma charakter rozgrzewki dla grupy, która będzie pracować nad tematyką uczenia się międzypokoleniowego. Nacisk położono w nim na kwestiach adaptacyjnych.			
Przygotowanie	Odpowiednio dużo miejsca do ruchu dla uczestników. Pary nie powinny znajdować się zbyt blisko siebie.			
Metody	Zorientowanie na temat z krótką dyskusją i prostym ćwiczeniem aktorskim.			
Główne cele	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ukierunkowanie grupy na tematykę uczenia się międzykulturowego 2. Przełamanie lodów i nawiązanie interakcji 3. Zapoznanie uczestników 			
Korzyści	<ol style="list-style-type: none"> 4. Lepsze skoncentrowanie grupy na temacie 5. Swobodniejsze zachowanie uczestników 6. Silniejsze zintegrowanie grupy 			
Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Uwagi
3 minuty	Instrukcje dla grupy: Ustawcie się w szeregu według wieku - ale kolejność ustalcie bez pomocy słów! Możecie gestykulować i używać mowy ciała, by określić swoje miejsce w rzędzie. Nie wstydzcie się - każdy wiek jest dobry i ważny! Następnie dobierzcie się w pary (lub stwórzcie trzyosobowe grupy) z osobą stojącą obok.		Utworzenie par, które będą razem omawiać temat	
3 minuty	Instrukcje dla grupy: W ciągu 3 minut omówcie w parach, czego ostatnio nauczyliście się od kogoś, z innego pokolenia niż wasze. Może to być np. umiejętność społeczna, związana z techniką, ze zrozumieniem jakiegoś zjawiska (umiejętność kognitywna), z komunikacją, nauką itp.		Wymiana doświadczeń edukacyjnych, zapoznanie się z tematyką IGL oraz osobą z pary	
2 minuty	Instrukcje dla grupy: Razem z partnerem w ciągu 2 minut zaplanujcie i stwórzcie z waszych ciał żywy posąg. Ma on w jakiś sposób oddać różnicę między wami, a pokoleniem waszych rodziców. Posągi muszą być nieme i nieruchome.		Pobudzenie do refleksji na temat różnicy pokoleniowej, aktywizacja kreatywności, zaangażowanie w pracę zespołową	
5–10 minuty	Instrukcje dla grupy: Przyjrzyjcie się po kolei wszystkim posągom i odgadnijcie, jakie międzypokoleniowe różnice przedstawiają.		Pobudzenie do refleksji na temat zagadnienia, wspólne działanie przez zabawę	

Sesja: „Ostatni raz, kiedy...” - ćwiczenie rozgrzewające dla grupy międzypokoleniowej

Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	Współpraca/umiejętność pracy zespołowej	Orientacja/koncentracja na temacie		
Narzędzia do oceny	Po wykonaniu ćwiczenia rozgrzewającego grupa powinna sprawniej pracować i bardziej efektywnie wykonywać grupowe zadania.			

Sesja: Pedagogiczna metoda wprowadzenia uczenia się poprzez zaangażowanie

Facilitator	Nauczyciel / edukator
Moderator	Celem sesji jest zapoznanie słuchaczy z pojęciem „uczenia się poprzez zaangażowanie”, teorią leżącą u podstaw tej metody oraz przykładami jej praktycznych zastosowań.
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	<ul style="list-style-type: none"> » Określenie kontekstu poprzez działania grupowe » Grupy składające się z 3-4 studentów » Każda grupa otrzymuje papier kartonowy, kolorowe markery/ mazaki, karteczki samoprzylepne
Przygotowanie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Każda grupa otrzymuje wydrukowany hipotetyczny scenariusz społeczny wraz z pytaniem uzupełniającym 2. Zadanie polega na próbie zaangażowania uczestników w 15-minutową burzę mózgów w celu wymyślenia możliwych rozwiązań danego problemu i stworzenia niewielkiego projektu, w którym możliwe byłoby ich wdrożenie. 3. Następnie uczniowie przedstawiają swoje pomysły i rozwiązania na papierze w formie mapy myśli, korzystając z dodatkowych zasobów. 4. Na koniec uczestnicy są zachęceni do refleksji nad całością zadania. Pytania pomocnicze są wyświetlane na dużym ekranie. <p>Przykładowy scenariusz społeczny i pytanie uzupełniające:</p> <p>Dyskusja publiczna w waszym rodzinnym mieście toczy się wokół zajęć w czasie wolnym dla młodzieży. Ostatnio młodzi ludzie zgłaszali w szkołach i domach, że w mieście brakuje zajęć i ciekawych miejsc. Było to również tematem dyskusji w lokalnej gazecie. W ciągu ostatnich kilku lat w mieście dokonano wielu ulepszeń pod kątem rodzin z dziećmi, osób starszych i dojeżdżających do pracy rowerzystów, ale nie zrobiono nic skierowanego bezpośrednio do dzieci w wieku szkolnym i młodzieży.</p> <p>Pytanie: Jak ty i inni obywatele moglibyście zapoczątkować proces rozwikłania tej sytuacji?</p>
Metody	<ol style="list-style-type: none"> 1. Praca grupowa 2. Zachęcanie do krytycznego myślenia, rozwiązywanie problemów 3. Wspieranie nauki przez praktykę 4. Refleksja po zakończeniu pracy
Główne cele	<ol style="list-style-type: none"> 1. Collaborative learning, team work, tolerance and respect towards each other, better interpersonal communication 2. Awareness of a social situation, sense of civic imagination and creativity, critical thinking, cultural awareness 3. Stimulated sense of empathy, altruistic thoughts, self-awareness (in relation to response to the scenario)

.....ciąg dalszy na następnej stronie →

Sesja: Pedagogiczna metoda wprowadzenia uczenia się poprzez zaangażowanie				
Korzyści	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspólne zdobywanie wiedzy, praca zespołowa, tolerancja i wzajemny szacunek, poprawa komunikacji interpersonalnej 2. Świadomość sytuacji społecznej, poczucie wyobraźni i kreatywności obywatelskiej, myślenie krytyczne, świadomość kulturowa 3. Pobudzenie empatii, myślenia altruistycznego oraz samoświadomości (w odniesieniu do reakcji na przedstawiony scenariusz). 			
Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Uwagi
5 minuty	Tworzenie grupy i gromadzenie materiałów prezentacyjnych	Kartki kartonowe, kolorowe pisaki, karteczki samoprzylepne (najlepiej w dwóch różnych rozmiarach)	Praca zespołowa	
15 minuty	Czytanie scenariusza, rozważania i dyskusje, tworzenie schematu prezentacji	Połówka kartki formatu A4 z wydrukowanym na niej hipotetycznym scenariuszem. Uwaga: na wypadek dużej liczby uczestników miej pod ręką co najmniej 10 scenariuszy,	Zachęcanie do krytycznego myślenia, rozwiązywanie problemów	
5–7 minuty	Prezentacja i dzielenie się spostrzeżeniami			
10 minuty	Ogólna dyskusja	Pytania do przemyśleń wyświetlane na dużym ekranie		
Rezultaty i / lub zdobyte umiejętności	Oprócz korzyści wymienionych w sekcji powyżej, zdobyte umiejętności mają charakter subiektywny. Podczas ogólnej dyskusji zachęcajcie uczestników do dzielenia się osobistymi opiniami i doświadczeniami.			
Narzędzia do oceny	Plakaty i praca grupowa nie podlegają ocenie moderatora. Dyskusja grupowa może być wspomagana następującymi pytaniami: <ul style="list-style-type: none"> » Jaka była reakcja waszej grupy na zaistniałą sytuację i postawione przed wami zadanie? » Jak podeszliście do tego problemu? » Czego się nauczyliście podczas pracy z członkami zespołu? Czy zdobyliście jakieś nowe umiejętności? » Jakie są wasze refleksje po wykonaniu zadania? 			

Sesja: Metoda projektów (PBL – Project Based Learning)	
Moderator	Nauczyciel / edukator
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	Jest to przykład nauki w oparciu o metodę projektów. Metodę tę można wykorzystywać zarówno w edukacji pozaformalnej, jak i formalnej. Czas trwania dla tej metody waha się od kilku tygodni do kilku miesięcy w zależności od programu kursu i jego struktury.

Sesja: Metoda projektów (PBL – Project Based Learning)

Przygotowanie	<p>Przygotowanie instrukcji i terminarza dla metody odpowiadającej celom edukacyjnym.</p> <p>Upewnienie się, że uczniowie mają odpowiednie umiejętności do samodzielnej pracy i posiadają wcześniejsze rozeznanie w zakresie uczenia się międzypokoleniowego (IGL). Projekt powinien zawierać element IGL, co oznacza, że uczestnicy na przykład uczą się o życiu ludzi należących do różnych pokoleń, nabywają umiejętności innych generacji i lepiej rozumieją zróżnicowanie pokoleniowe oraz odmiennosć potrzeb i stylów życia. Prowadzący może dostarczyć uczniom przykładowych, wcześniej zrealizowanych projektów oraz praktycznych narzędzi ułatwiających komunikację i organizację. W przypadku tej metody preferowana jest praca w grupach.</p>			
Metody	<p>Nauka oparta na projekcie. Cele nauczania są związane zarówno z pracą projektową, jak i kształceniem międzypokoleniowym. Uczestnicy planują i realizują rzeczywisty projekt powiązany z IGL. Projekt powinien mieć na celu rozwiązanie problemu - na przykład „Jak promować uczenie się międzypokoleniowe?” (Tynjälä, Välimaa & Boulton-Lewis 2006, 195). Projektem może być np. wydarzenie, grupa dyskusyjna lub kurs gotowania. Uczestnicy zajmują się wszystkimi praktycznymi zagadnieniami. Po zakończeniu projektu relacjonują ustnie lub pisemnie proces prac innym uczestnikom. Cały projekt jest prowadzony przez uczestników, podawany jest im jedynie obszar tematyczny związany z IGL oraz instrukcje dotyczące realizacji projektu.</p>			
Główne cele	<ul style="list-style-type: none"> » Zaplanowanie i realizacja przez uczniów autorskiego projektu związanego z IGL » Stworzenie powiązania między pracą projektową a międzypokoleniowym uczeniem się » Uzyskanie wiedzy i umiejętności z zakresu pracy nad projektami, IGL i krytycznego myślenia 			
Korzyści	<p>Metoda projektów (PBL) jest metodą nauczania ukierunkowaną na ucznia, umożliwiającą zdobywanie wiedzy w sposób wielowymiarowy. Uczniowie pracują autonomicznie, ale z uwzględnieniem stosownych instrukcji i wskazówek nauczyciela/instruktora w razie zaistnienia takiej potrzeby. W trakcie całego procesu nabywają umiejętności i zyskują zrozumienie, m.in. w zakresie zarządzania projektem, współpracy i komunikacji, rozwiązywania problemów i analizy. PBL to proces uczenia się uczestniczącego i komunikacyjnego, pozwalający na kształcenie dialogiczne. W PBL sam proces i przyswajanie wiedzy są ważniejsze niż końcowy rezultat, choć projekt jest również istotny i powinien mieć odniesienie do rzeczywistości i konkretny cel.</p>			
Faza	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Uwagi
Pierwsze spotkanie	Poinstruowanie uczestników o ogólnych zadaniach i przedstawienie harmonogramu pracy	Instrukcje udzielone w formie pisemnej i ustnej.	Upewnienie się, że uczestnicy rozumieją zastosowaną metodę i mają możliwość zadawania pytań.	Należy zapewnić możliwość zadawania pytań i przedstawiania uwag przez uczestników. Nauczyciel/edukator powinien zadawać pytania otwarte, takie jak: „Co sądzisz o zadaniu?” i „Jakie masz pytania na tym etapie?”.
Drugie spotkanie/ praca indywidualna	Wybór projektu i ustalenie celów. Uczniowie rozpoczynają pracę nad projektem samodzielnie, ale w określonych ramach (IGL).	Prezentowanie uczniom wymagań dotyczących projektu i pomoc w ustaleniu jego założeń.	Rozpoczęcie pracy nad projektem zgodnie z wyznaczonymi celami i stawianymi wymaganiami.	Poproś studentów o przedstawienie swoich planów przed podjęciem działań, aby upewnić się, że zamierzenia są zgodne z celami kursu. W razie potrzeby udziel dalszych instrukcji. Poradź uczniom, aby robili notatki lub pisali dziennik nauki w trakcie procesu.

.....ciąg dalszy na następnej stronie →

Sesja: Metoda projektów (PBL – Project Based Learning)				
Praca indywidualna lub grupowa	Planowanie i wdrażanie projektu.	Narzędzia techniczne do komunikacji i organizacji pracy.	Samodzielna praca w wyznaczonych ramach.	Uczestnicy samodzielnie opracowują plan projektu, a w razie potrzeby mają dostęp do odpowiednich rad i wskazówek nauczyciela. Najlepiej zorganizować spotkanie podsumowujące, aby upewnić się, że uczniowie wiedzą, co mają zrobić i mogą zrealizować projekt.
Wyniki	Raportowanie i dyskusja grupowa.	Zdefiniowanie, na czym należy się skupić w raportowaniu i zdecydowanie się na jego formę, ustną bądź pisemną.	Uczniowie analizują proces uczenia się, projekt oraz jego efekty.	Zadawaj uczniom pytania wprowadzające, takie jak: » Jak zmieniło się twoje nastawienie lub postrzeganie świata podczas tego procesu? » Co w projekcie wypadło dobrze? » Co zrobiłbyś inaczej? » Jakie doświadczenia pozyskane w czasie projektu wykorzystasz w przyszłych studiach lub pracy zawodowej? Dyskusja na temat przebiegu procesu jest niezbędna, aby zapewnić dogłębne zrozumienie procesu uczenia się.
Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	Uczniowie zyskują zrozumienie i umiejętności w zakresie » rozwiązywania problemów » komunikacji » organizowania i tworzenia harmonogramów » w obszarze tematycznym międzypokoleniowego uczenia się » głębszego zrozumienia własnych poglądów na świat i oczekiwań wobec innych pokoleń			
Narzędzia do oceny	» Ustalenie poziomu wiedzy za pomocą kwestionariusza wstępnego. » Dziennik nauki do refleksji nad procesem uczenia się. » Raport o projekcie. Możliwe jest dostarczenie szablonu wraz z konkretnymi wymaganiami. » Dyskusja grupowa w celu umożliwienia samooceny i refleksji wśród uczniów.			

Leat, D. 2017. *Enquiry and Project-based Learning: Students, School and Society*. Abingdon, Oxon ; New York, NY: Routledge.

Tynjälä, P., Välimaa, J. & Boulton-Lewis, G. 2006. *Higher Education and Working Life: Collaborations, Confrontations and Challenges*. Oxford ; New York: Elsevier.

Sesja: Spacer po muzeum	
Moderator	Instruktor, edukator

Sesja: Spacer po muzeum

<p>Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją</p>	<p>Osoby w różnym wieku są zapraszane do muzeum i zabierane razem na nieoficjalny i swobodny spacer po muzealnych wystawach. Grupy mogą być celowo dobrane tak, aby obejmowały określone grupy wiekowe lub tworzone losowo.</p> <p>Uczestniczące w wycieczce grupy wiekowe mają wpływ na uzyskanie zamierzonych rezultatów ćwiczenia. Należy je odpowiednio dobrać, jeśli oczekiwanym celem jest np. wnikliwa i głęboka rozmowa na tematy prezentowane w muzeum.</p> <p>W celu ułatwienia dialogu, podczas ćwiczenia można wykorzystać karty konwersacyjne z tematami rozmów i wskazówkami do nich. Zestaw takich kart wraz z potencjalnymi tematami do rozmów znajduje się w niniejszym podręczniku szkoleniowym. Do zestawu dołączono też pusty blankiet, na którym prowadzący mogą umieszczać swoje własne tematy i odpowiedzi. Tematy rozmów należy zmodyfikować tak, aby dostosować je do grup wiekowych obecnych podczas spaceru w muzeum.</p>			
<p>Przygotowanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Instruktor wybiera odpowiednie muzeum lub wystawę kierując się celami kursu oraz potrzebami i zainteresowaniami klasy/grupy). Instruktor zapoznaje się z wystawą. » Instruktor dzieli uczestników na trójosobowe, międzypokoleniowe grupy (np. osoba nastoletnia, dorosła i starsza) i zaprasza je do muzeum. » Osoba prowadząca może dać grupom zestaw kart do rozmów, aby pobudzić dialog: można wykorzystać ogólne karty do rozmów lub stworzyć karty do rozmów dostosowane do specyfiki wystawy i/lub celów i potrzeb danej klasy/grupy. Karty konwersacyjne mogą zawierać „łatwe” tematy, jednak mogą również prowadzić uczestników do głębszego i bardziej krytycznego i analitycznego podejścia do wystawy muzealnej. 			
<p>Metody</p>	<p>Nauka przez dialog/nauka konwersacji, nauka muzealna</p>			
<p>Główne cele</p>	<p>Cele główne:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Stworzenie bezpiecznej przestrzeni do otwartej rozmowy » Interakcja międzypokoleniowa i uczenie się na zasadzie wymiany wiedzy, idei, wartości, postaw, doświadczeń i wspomnień » Budowa indywidualnych i zbiorowych tożsamości i kultur <p>Cele dodatkowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Zapoznanie się z zasobami muzeum / tematem wystawy » Wzbudzanie zainteresowania kulturą, historią i sztuką 			
<p>Korzyści</p>	<p>Spacer po muzeum umożliwia wytworzenie dość spontanicznego i otwartego dialogu międzypokoleniowego w środowisku, które sprzyja rozmowie i nauce. Nieformalna atmosfera i otoczenie skłaniają ludzi do angażowania się w wystawę i poznawania się. Dialog – wewnętrzny i zewnętrzny - pozycjonuje uczestników i ich wyobrażenia o własnej tożsamości i kulturze w relacji do siebie samych, innych obecnych osób oraz do treści wystawy. Umożliwia tym samym dalsze budowanie własnej tożsamości i kultury. Dialog z pozostałymi uczestnikami i interakcja z wystawą może też potencjalnie zwiększać zrozumienie między przedstawicielami różnych pokoleń i kultur.</p> <p>Pozytywne doświadczenie muzealne może również zmotywować uczestników do częstszego odwiedzania muzeów i obiektów dziedzictwa kulturowego.</p>			
<p>Czas</p>	<p>Aktywność</p>	<p>Materiały</p>	<p>Cel aktywności</p>	<p>Uwagi</p>
<p>5–10 minuty</p>	<p>Instruowanie uczestników</p>	<p>Instrukcje mówione i/lub drukowane</p>	<p>Upewnienie się, że uczestnicy rozumieją, na czym polega idea i cel spaceru po muzeum</p>	

.....ciąg dalszy na następnej stronie →

Sesja: Spacer po muzeum				
10–20 minuty	Uczestnicy poznają się poprzez samodzielnie prowadzoną rozmowę.	Wydrukowane pytania do przeprowadzenia rozmowy	Upewnienie się, że grupa czuje się komfortowo podczas rozmowy	Wstępne pytania znajdują się w przewodniku szkoleniowy. Instruktorzy mogą również przygotować własne pytania lub opracować inną metodę umożliwiającą uczestnikom wzajemne poznanie.
30–90 minuty	Spacer po muzeum	Muzealna wystawa, karty do rozmów	Patrz sekcja „Główne Cele” powyżej.	W zależności od sytuacji, można wprowadzić limit czasowy na zwiedzanie lub spędzić w muzeum tyle czasu, ile zechce grupa. Użycie kart konwersacyjnych jest opcjonalne.
10–20 minuty	Podsumowanie		Dzielenie się przemyśleniami na temat spaceru po muzeum, podsumowanie wydarzenia i pożegnanie.	Jeśli prowadzący chce dokonać oceny i/lub przeprowadzić analizę przebiegu spaceru po muzeum, w czasie podsumowania może przeprowadzić ankietę lub zebrać informacje uzyskane przez uczestników w czasie rozmów.
Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	<p>Wyniki: Zwiększone zainteresowanie interakcją międzypokoleniową, historią i dziedzictwem kulturowym, lepsze zrozumienie ludzi z różnych środowisk, grup wiekowych i kultur.</p> <p>Zdobyte umiejętności: Umiejętności komunikacyjne (słuchanie, argumentacja, dialog).</p>			
Narzędzia do oceny	Doświadczenie związane ze zwiedzaniem muzeum można ocenić np. za pomocą ankiet (przed rozpoczęciem spaceru lub po nim), pytań otwartych, wywiadów i dyskusji w grupach. Narzędzie oceny powinno być dobrane zgodnie z celami procesu ewaluacji.			

Sesja: Krąg uczuć z dziełami sztuki budzącymi emocje	
Moderator	Prowadzący grupę, nauczyciel
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	Ćwiczenie to ma charakter zwrotny i przeznaczone jest dla grupy osób, które pracowały nad jakimkolwiek zagadnieniem lub uczestniczyły w seminarium, kursie itp.
Przygotowanie	<p>Będziesz potrzebował:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Zdjęcia obrazów/pocztówek/zdjęć artystycznych (pamiętaj o prawach autorskich), które są w jakiś sposób nacechowane uczuciowo, na przykład: https://ryhmarenki.fi/tunteelliset-taidekuvat/ -> Kuvasarja 1, 2 i 3. » W zależności od wielkości grupy, powinno wystarczyć 30-60 zdjęć. » Ilość miejsca na stole lub na podłodze pozwalająca na rozłożenie w tym samym czasie wszystkich materiałów.
Metody	Cicha refleksja (samodzielna), dyskusja w grupie
Główne cele	<ol style="list-style-type: none"> 1. Refleksja i w konsekwencji lepsze poznanie dawnych działań. 2. Kontrola własnych emocji i odczuć związanych z przeszłymi doświadczeniami 3. Dzielenie się myślami i emocjami w grupie w dyskretny sposób

Sesja: Krąg uczuć z dziełami sztuki budzącymi emocje

Korzyści	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zastosowanie materiałów niewerbalnych (dzieła sztuki) ułatwia wyrażanie uczuć, ponieważ uczestnicy mogą zdystansować się od odczuwanych emocji bądź odnaleźć je odzwierciedlone w materiałach wizualnych. 2. Równe szanse na podzielenie się uczuciami i przemyśleniami na temat przeszłych działań 3. Większa integracja grupy 			
Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Uwagi
3 minuty	Instrukcja dla nauczyciela/instruktora: rozłóż obrazy/pocztówki na stole lub na podłodze.	Art Zdjęcia przedstawiające dzieła sztuki	Przygotowanie	
3 minuty	Instrukcja dla grupy: wybierz obraz/zdjęcie, który w jakiś sposób opisuje twoje uczucia w tym momencie, po zakończeniu jakiejś grupowej aktywności (może być czymkolwiek!).		Pobudzanie emocji	
5–10 minuty	Instrukcja dla grupy: Dobierzcie się w trójki. Pokażcie wybrane zdjęcia pokrótce dzieląc się odczuciami, które w was wzbudzają.		Dzielenie się uczuciami i myślami w atmosferze zaufania, wzajemne poznawanie swoich uczuć	
Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	<p>Umiejętności refleksji i oceny</p> <p>Umiejętności emocjonalne</p> <p>Umiejętności słuchania</p>			

Sesja: Drama i teatr stosowany

Moderator	Nauczyciel, edukator
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	Drama i teatr stosowany, który jest ujęty w ramy Pedagogiki Uciśnionych Paulo Freire'a (i Teatru Uciśnionych Augusto Boala). Teatr stosowany to termin, na który składa się szereg technik teatralnych wykraczających poza tradycyjne rozumienie teatru. Kluczowym elementem jest cel, który odnosi się do potrzeb społecznych i przestrzeni, w której się odbywa. Granice między sceną a publicznością zacierają się, zaś aktorzy i widzowie stają się jednością. „Teatr stosowany” jest określeniem zbiorczym mającym na celu zdefiniowanie teatru jako odpowiedzi na wyzwania społeczne.
Przygotowanie	<ul style="list-style-type: none"> » Przygotowywanie drukowanych instrukcji dotyczących metod » Przygotowanie miejsca i przestrzeni (aby była ona bezpieczna dla uczestników) » Zapewnienie materiałów » Przedstawienie uczestnikom potrzebnych informacji » Upewnienie się, że uczestnicy zjawią się na miejscu i są należycie poinformowani o ćwiczeniu
Metody	<p>Metoda ta składa się z szerokiego wachlarza technik „Teatru dla rozwoju” i ćwiczeń teatralnych w kontekście edukacyjnym, społecznym lub terapeutycznym. Podczas tej pilotażowej grupy kontekst terapeutyczny nie jest brany pod uwagę, jednakże różne konteksty będą dyskutowane między uczestnikami, aby mieć świadomość potencjalnych zagrożeń, jak również korzyści.</p> <p>Metoda ta jest wykorzystana w celu sprawdzenia jej walorów edukacyjnych, szczególnie w międzypokoleńowym środowisku edukacyjnym.</p>

Sesja: Drama i teatr stosowany

Główne cele	<p>Uczenie się i dialog międzypokoleniowy</p> <ul style="list-style-type: none"> » pomoc w odkrywaniu umiejętności i środków w społeczności międzypokoleniowej » przedstawienie wartości uczenia się od siebie nawzajem » stworzenie środowiska edukacyjnego opartego na kreatywności i wolności » pokazanie wartości koncepcji "mindfulness" i uczenia się „z chwili na chwilę” („moment to moment”). » położenie nacisku na atmosferę dialogu, szacunku i wzajemności » umożliwienie dyskusji i otwartej komunikacji pomiędzy uczestnikami 			
Korzyści	<p>Drama i teatr stosowany daje możliwość</p> <ul style="list-style-type: none"> » napisania i odegrania ważnych historii, które wyłaniają się z procesu dramaturgicznego » przekazania historii ważnych dla danej społeczności » rozwijania umiejętności miękkich i komunikacji » eksplorowania abstrakcyjnych koncepcji i wykorzystywania obrazu za pomocą mowy ciała. Są to kanały do budowania połączeń międzypokoleniowych i zmiany punktu widzenia. 			
Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Uwagi
1 godzina	Kolumbijska Hipnoza	Instrukcje mówione i/lub drukowane	<ul style="list-style-type: none"> » Wcielenie się w różne role (bycie nauczycielem i uczniem) » odniesienie tej dyskusji do kontekstumiędzy-pokoleniowego. 	<p>Podziel grupę na pary, lub pozwól jej zrobić to we własnym zakresie.</p> <p>Każda para decyduje, kto jest w niej Graczem A i Graczem B.</p> <p>Partnerzy sprawdzają, czy mają jakieś fizyczne ograniczenia (np. „Ciężko mi wstawać z podłogi i się na niej kłaść”).</p> <p>Wyznaczcie dostępną przestrzeń – uczestnicy muszą wiedzieć, gdzie mogą się bezpiecznie poruszać w ramach ćwiczenia.</p> <p>Poproś gracza A, aby trzymał dłoń w odległości około 15 cm od twarzy gracza B.</p> <p>Powiedz Graczowi B, aby wyobraził sobie, że ręka zahipnotyzowała go i że musi podążać za nią gdziekolwiek się uda, zachowując zawsze tę samą odległość pomiędzy twarzą a dłonią.</p> <p>Gdy gracz A porusza się po pomieszczeniu, w ślad za nim idzie gracz B.</p> <p>Po upływie ustalonego czasu, zamień role i pozwól graczowi B na prowadzenie partnera.</p>

.....ciąg dalszy na następnej stronie →

Sesja: Drama i teatr stosowany				
30–45 minuty	Teatr obrazu - Rodzina	Instrukcje mówione i/lub drukowane	<ul style="list-style-type: none"> » zaimprovizowanie scenki opartej na stworzonym obrazie » omówienie różnych ról postaci » analiza obrazu w kontekście międzykulturowym i między-pokoleniowym 	<p>Jedna osoba tworzy scenkę rodzinną, z wykorzystaniem innych uczestników. Grupa ogląda obraz, zastanawiając się, co można w nim zmienić. Modyfikacji może dokonać także publiczność.</p> <p>Następnie postacie w scenie rozpoczynają rytmiczny ruch, towarzyszący obrazowi. Dodają zdanie lub słowo, odnoszące do sytuacji w rodzinie lub do jej osobowości.</p> <p>Trener prosi każdą z postaci o zaprezentowanie ruchu, który będzie towarzyszył obrazowi.</p>
Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	<p>Wyniki</p> <ul style="list-style-type: none"> » Uczenie się wartości od siebie nawzajem » Środowisko nauki oparte na kreatywności i wolności » Klimat dialogu, szacunku i wzajemności <p>Zdobyte umiejętności</p> <p>Umiejętności komunikacyjne (słuchanie, argumentacja, dialog), zdolność związane z odgrywaniem roli (mowa ciała)</p>			

Sesja: Materiał wideo w nauczaniu języka angielskiego	
Moderator	Nauczyciel, edukator
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	Dyskusja na temat znaczenia nauki języka obcego.
Przygotowanie	Przygotowanie filmu i pytań do rozmowy na jego temat.
Metody	Wykorzystanie materiału wizualnego
Główne cele	<ul style="list-style-type: none"> » Międzypokoleniowe uczenie się i dialog » Zestawienie różnych metod uczenia się języka obcego » Porównanie powodów uczenia się języka obcego przez dzieci i seniorów » Nauka słownictwa » Możliwość dyskusji i otwartej komunikacji pomiędzy uczestnikami
Benefits	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poznawanie się 2. Eliminacja uprzedzeń 3. Zwiększenie motywacji do nauki języka obcego wśród dzieci 4. Nauka nowych słów w obcym języku

Sesja: Materiał wideo w nauczaniu języka angielskiego

Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Dodatkowe komentarze/ uwagi
5 minuty	Rozgrzewka Praca w parach » Jedna osoba tworzy krótkie zdanie, druga powtarza je od tyłu.		Rozgrzewka i gra stymulująca pamięć	Uczestnicy dzieleni są na pary. Jedna osoba wypowiada krótkie zdanie, a druga powtarza je od tyłu. Po utworzeniu pięciu zdań następuje zamiana ról.
10 minuty	Rozmowa na temat powodów nauki języka obcego	Pytania pomocnicze od moderatora	<ul style="list-style-type: none"> » Ćwiczenie sprawności językowych. » Lepsze poznanie » Znalezienie podobieństw i różnic odnośnie do powodów nauki języków obcych pomiędzy poszczególnymi pokoleniami 	Seniorzy i dzieci opowiadają o powodach nauki języka angielskiego i porównują je. Moderator sporządza notatki z debaty. Na koniec ćwiczenia uczestnicy usiłują znaleźć zbliżone powody podjęcia nauki języka obcego przez przedstawicieli różnych pokoleń.
10 minuty	Dyskusja na temat technik używanych przez seniorów i dzieci do nauki języka obcego	Pytania pomocnicze od moderatora	<ul style="list-style-type: none"> » Zapoznanie się z nowymi pomysłami dotyczącymi technik nauki języka obcego w domu » Ćwiczenie umiejętności językowych. 	Uczestnicy omawiają techniki stosowane przez seniorów i dzieci do nauki języka obcego w szkole i w domu, a następnie porównują techniki edukacyjne w przeszłości i obecnie.
5 minuty	Dyskusja o zaletach i wadach nauki języka obcego	Pytania pomocnicze	<ul style="list-style-type: none"> » Praktykowanie umiejętności ustnych » Nauka nowych słów » Podnoszenie motywacji do nauki języka obcego 	Prowadzący zachęca uczestników, aby spróbowali wymienić jak najwięcej zalet i wad nauki języka obcego. Następnie sporządza listę obydwu.
10 minuty	Oglądanie filmu o nauce języka angielskiego przez osobę starszą	<ul style="list-style-type: none"> » Komputer » Dostęp do internetu » Rzutnik » Youtube 	<ul style="list-style-type: none"> » Przegląd technik umożliwiających uczenie się nowych słów » Tworzenie lepszego kontaktu między uczestnikami poprzez zabawę 	Uczestnicy oglądają film o uczącej się języka angielskiego osobie starszej. Prowadzący mówi uczestnikom, aby zwrócili szczególną uwagę na: techniki stosowane przez seniora i powód, dla którego uczy się on języka angielskiego. Po obejrzeniu filmu uczestnicy dyskutują na temat tego, co widzieli.
Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> » Nowe słowa w obcym języku » Poprawa umiejętności słuchania i wypowiedzi ustnych » Lepsze zrozumienie powodów nauki języków obcych w różnym wieku » Poprawa międzypokoleniowych kontaktów między uczestnikami 			

.....ciąg dalszy na następnej stronie →

→ kontynuacja poprzedniej strony . . . . .

Sesja: Materiał wideo w nauczaniu języka angielskiego

Narzędzia do oceny	Krótkie kwestionariusze
---------------------------	-------------------------

Sesja: Życie szkolne wczoraj i dzisiaj

Moderator	Nauczyciel, edukator
Szczególne wymagania, które należy wziąć pod uwagę, o ile takie istnieją	<ul style="list-style-type: none"> » Dwie grupy - 7 seniorów i 12 uczniów, 3 moderatorów » To jest pierwsze spotkanie » Miejsce: biblioteka szkolna » Czas trwania: 1 godzina
Przygotowanie	Członkowie obu grup przygotowują prezentację o swoich doświadczeniach szkolnych.
Metody	metoda dialogiczna, metoda porównawcza, analiza SWOT
Główne cele	<ul style="list-style-type: none"> » Niwelowanie różnicy pokoleniowej» » Zwiększenie tolerancji międzypokoleniowej i zrozumienia » Zapoznanie uczestników z obecnymi i przeszłymi aspektami życia szkolnego
Korzyści	<ul style="list-style-type: none"> » Lepsze zrozumienie terażniejszości poprzez porównanie jej z przeszłością » Usprawnienie komunikacji międzypokoleniowej. » Szersze spojrzenie na kwestie społeczne związane z historią najnowszą

Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Dodatkowe komentarze/ uwagi
15 minuty	Oglądanie filmu dokumentalnego o życiu szkolnym w czasach komunizmu	Rzutnik, komputer	Zapoznanie uczestników z aspektami historii najnowszej.	
30 minuty	Otwarte dyskusje na temat wybranych zagadnień związanych z dokumentem.		Podniesienie poziomu zrozumienia międzypokoleniowego i tolerancji.	Ożywiona dyskusja, nieskrępowane rozmowy
15 minuty	Wnioski		Wzrost zrozumienia międzypokoleniowego i tolerancji.	Moderatorzy przeprowadzają serię QA w celu wyciągnięcia wniosków z sesji.

Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> » Obie grupy uznają aktywność za użyteczną i oryginalną » Większa tolerancja i otwartość umysłu » Poprawa kontaktów między uczestnikami w różnym wieku
Narzędzia do oceny	<ul style="list-style-type: none"> » Formularze do informacji zwrotnych » Ustalenie tematu na następną sesję

Sesja: Mówienie o pracy

Moderator	Instruktor, nauczyciel
------------------	------------------------

Sesja: Mówienie o pracy

Przygotowanie	» Przygotowanie pytań pomocniczych do dyskusji » Przygotowanie materiałów zdjęciowych do gry w kalambury			
Metody	» Dyskusja » Elementy teatru” (kalambury)			
Główne cele	<ol style="list-style-type: none"> 1. Międzypokoleniowe uczenie się i dialog 2. Porównanie dawnych i obecnych zawodów 3. Pobudzanie komunikacji między przedstawicielami różnych grup wiekowych 4. Nauka o nieznanym zawodach 5. Lepsze poznanie 			
Korzyści	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poznawanie się 2. Uczenie się na temat zawodów, które są mniej popularne i znane. 3. Poprawa komunikacji pomiędzy różnymi pokoleniami. 			
Czas	Aktywność	Materiały	Cel aktywności	Dodatkowe komentarze/ uwagi
5 minuty	Rozgrzewka Tworzenie historii.		Ćwiczenie rozgrzewające i gra stymulująca pamięć.	Uczestnicy siedzą za biurkami lub stoją w kręgu. Pierwsza osoba wypowiada słowo. Kolejna osoba powtarza je i dodaje nowe. Trzecia osoba powtarza dotychczasowe słowa i dodaje własne i tak dalej. Celem jest dodawanie wyrazów w celu stworzenia sensownej historii.
10 minuty	Dyskusja na temat pracy wykonywanej teraz lub kiedyś.	Pytania pomocnicze od moderatora.	<ul style="list-style-type: none"> » Doskonalenie umiejętności werbalnych » Lepsze poznanie » Nauka o dawnych zawodach różnego rodzaju » Ustalenie, czy wszystkie te miejsca pracy nadal istnieją i określenie ich znaczenia. 	Osoby starsze mówią o zawodach, które wykonywały lub wykonują. Dodają krótki opis miejsca pracy i tego, co im się w niej podobało.
10 minuty	Dyskusja o wymarzonej pracy dzieci.	Pytania pomocnicze od moderatora.	<ul style="list-style-type: none"> » Doskonalenie umiejętności werbalnych » Lepsze poznanie » Nauka o nowych, nowoczesnych miejscach pracy 	Dzieci dzielą się wyobrażeniami o wymarzonych zawodach i mówią o aktualnie istniejących i nowych profesjach. Pytają seniorów, czy podobne miejsca pracy istniały w przeszłości, a seniorzy zapoznają się z zawodami, które niegdyś nie funkcjonowały.

Sesja: Mówienie o pracy

10 minuty	Gra w kalambury - odgadywanie zawodów.	Zdjęcia pokazujące osoby wykonujące różne prace.	» Zdjęcia pokazujące osoby wykonujące różne prace.	Uczestnicy dzielą się na grupy czteroosobowe, najlepiej tak aby znajdowały się w nich po dwie osoby z każdego pokolenia. Każdy z uczestników otrzymuje 5 kart z obrazkami zawodów. Jeden z członków pary próbuje za pomocą gestów odwzorować pracę widoczną na karcie, a druga para próbuje ją odgadnąć. Jeśli im się uda, dostają 5 punktów. Gra kończy się po wykorzystaniu wszystkich kart, a zwycięzcą jest ta para z największą ilością punktów.
10 minuty	Debata na temat zawodów i nowych informacji uzyskanych przez uczestników.	Pytania pomocnicze od moderatora.	» Doskonalenie umiejętności werbalnych	Uczestnicy opowiadają o zdobytej w czasie sesji wiedzy, starają się znaleźć w grupie uczestników, którzy wykonali lub chcieliby wykonać daną pracę.
Rezultaty i/ lub zdobyte umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> » Poprawa umiejętności słuchania i komunikowania się » Podniesienie umiejętności w zakresie komunikacji niewerbalnej » Poprawa relacji między osobami w różnym wieku 			
Narzędzia do oceny	Krótkie kwestionariusze			

.....ciąg dalszy na następnej stronie →

Teoria w praktyce

Spacer po Muzeum Hilma w Północnej Karelii (Joensuu, Finlandia)

Niniejsze badanie pilotażowe przeprowadzono w ramach projektu Ge&In oraz badań w ramach pracy magisterskiej wiosną 2019 roku. Celem badania było określenie, jakie potencjalnie sytuacje edukacyjne zachodzą, gdy międzypokoleniowa grupa wspólnie zwiedza wystawę muzealną i rozmawia o ekspozycji i własnych doświadczeniach. Co więcej, sytuacje edukacyjne analizowane były z perspektywy tożsamości i kultury; w jaki sposób te międzypokoleniowe rozmowy edukacyjne mogą pełnić konstruktywną rolę w budowaniu tożsamości i kultury uczestników?

Łącznie do Muzeum Hilma w Joensuu (Północna Karelia) zaproszono 17 uczestników. Badanie pilotażowe odbyło się w marcu i kwietniu 2019 roku.

Uczestnicy, których rok urodzenia przypadła na lata 1944-2012, tworzyli pięć trzyosobowych grup i jedną parę, przy czym różnice wieku w każdej grupie wynosiły minimum 7 lat. Niektóre zespoły składały się z osób, które się znały (np. członkowie rodziny lub koledzy z pracy), podczas gdy w innych grupach uczestnicy byli sobie zupełnie obcy. W celu przeanalizowania rozmów prowadzonych przez uczestników, wizyta w muzeum musiała być nagrywana; uczestników poproszono o zgodę na rejestrację dźwięku, w trakcie zwiedzania placówki każda z grup otrzymała dyktafon. Pomiędzy sześcioma grupami biorącymi udział w badaniu nagrano ponad 9 godzin materiału dźwiękowego, przy czym średnia długość nagrania wynosiła około 1h 30 min, a czas wahał się od 1h 3 min do 1h 55 min. Uczestnicy odpowiedzieli również na kilka otwartych pytań na temat spaceru po zwiedzeniu ekspozycji.

Na potrzeby projektu pilotażowego wybrano muzeum, gdyż jest to z założenia obiekt przedstawiający różne kultury i tożsamości. Tym samym stwarza zwiedzającym nieskończone możliwości świadomego i nieświadomego konstruowania tożsamości na drodze identyfikacji z prezentowanymi kulturami, tożsamościami i zjawiskami bądź też odróżniania się od nich (Kallio 2009; Urry 1996). W międzypokoleniowej grupie każdy uczestnik mógł więc skonfrontować własne doświadczenia zarówno z treścią wystawy, jak i z doświadczeniami, postawami i wartościami innych uczestników.

Nie dziwi, że nagrane rozmowy odbiegają od siebie nie tylko pod względem treści, ale także „głębokości”. W pewnych grupach poziom dyskusji utrzymywał się na stosunkowo prostym i powierzchownym poziomie, podczas gdy w innych rozmowa miała charakter głęboki i analityczny. Karty konwersacyjne, którymi dysponowały grupy miały na celu pogłębienie rozmów i wprowadzenie ich na bardziej analityczne tory, jednak korzystano z nich w niewielkim zakresie. Wynika to prawdopodobnie z faktu, że ich użycie było całkowicie opcjonalne i zaprezentowano je jako wariant na wypadek trudności w nawiązywaniu dialogu.

Jakie zatem sytuacje edukacyjne zaistniały w czasie zwiedzania muzeum? Przez cały czas trwania wycieczki uczestnicy byli aktywnie zaangażowani w wystawy (oglądanie eksponatów, czytanie wyjaśnień wystawowych na głos i w ciszy, wypróbowywanie dostępnych elementów interaktywnych) oraz w kontakty interpersonalne. Te interakcje prowadziły do:

- » bezpośrednich pytań i odpowiedzi;

- » dzielenia się wspomnieniami;
- » tłumaczenia historii osobistej (np. tło rodzinne);
- » łączenia wcześniej uzyskanych informacji/wiedzy z eksponowanymi przedmiotami i informacjami;
- » humorystycznych komentarzy i historii.

Odpowiedzi na otwartą ankietę poświęconą spacerowi po muzeum ujawniły, że obecność różnych pokoleń uważano za czynnik wnoszący urozmaicenie i zróżnicowanie do rozmów. Młodszy uczestnicy podkreślali, że szanują i doceniają poglądy i wiedzę starszych uczestników. Dodawano również, że dzięki wiekowemu zróżnicowaniu grup, kierowano uwagę na elementy, które w przeciwnym razie mogłyby zostać pominięte: odmienne zainteresowania i doświadczenia uczestników - ich historie życiowe i postrzeganie świata - miały wpływ na wybór oglądanych eksponatów i tematy rozmów.

Konstrukcja tożsamości i kultury stała się szczególnie widoczna w rozmowach, w których dzielono się osobistymi historiami. Jako że Hilma jest muzeum prowincjonalnym, prezentuje historię konkretnego regionu -- północnej Karelii -- od czasów prehistorycznych po współczesność. Kilku z uczestników opowiadało, że oni sami lub ich rodziny mają korzenie po rosyjskiej stronie granicy, na obszarze, który został utracony na rzecz Związku Radzieckiego w wyniku zawartego w Moskwie traktatu pokojowego z 1940 roku. Dyskusje na temat oddanych obszarów Karelii poruszyły bezpośrednio zagadnienia tożsamości widzianej z perspektywy wysiedleń i utraconego lub zapomnianego dziedzictwa kulturowego.

W przypadku (utraconego) dziedzictwa karelskiego, identyfikacja swojego związku z widzianymi w muzeum eksponatami bądź usłyszanymi doświadczeniami stanowi przykład budowania tożsamości. Zdarzały się jednak również doświadczenia odwrotne: uczestnicy jawnie przyznawali, że nie mają żadnego związku z widzianym eksponatem. Innymi słowy, identyfikowanie siebie w opozycji do wystawy ma również wpływ na konstrukcję tożsamości. Innymi tematami, które wywołały reakcje tego typu były np. religia i muzyka/kultura młodzieżowa.

Według hermeneutyki filozoficznej Hansa-Georga Gadamera (2004), każdy człowiek posiada „horyzont”, rodzaj filtra, przez który jednostka postrzega, interpretuje i rozumie świat. Horyzont ten składa się z życiowej historii jednostki - zarówno tej doświadczanej indywidualnie, jak będącej częścią szerszego środowiska społecznego i kulturowego, które nas kształtuje. W związku z tym horyzont ten można uznać za analogiczny do tożsamości człowieka. Gadamer twierdzi, że zrozumienie zachodzi, gdy dana osoba kontaktuje się z „innym”, to znaczy, gdy w dialogu stykają się dwa odmienne horyzonty. W idealnym świecie efektem dialogu między horyzontami jest ich scalenie. Fuzja tworzy coś nowego, konstruuje. Dzięki międzypokoleniowym rozmowom w muzealnej scenerii uczestnicy otrzymali możliwość dokonania takich fuzji – spotkania „innego”, czy to drugiego człowieka, czy nieznanego eksponatu – a także zrozumienia innych możliwości budowania tożsamości na drodze utożsamienia się lub odróżnienia.

Gadamer, H-G. 2004. *Truth and method*. London: Continuum.

Kallio, K. 2009. *Museon yhteiskunnalliset tavoitteet*. In P. Kinanen (ed.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Suomen museoliiton julkaisuja 57, 105-131.

Urry, J. 1996. *How Societies Remember the Past*. In S. Macdonald & G. Fyfe (eds.) *Theorizing Museums*. Oxford: Blackwell Publishers/The Sociological Review, 43-65.

Teoria w praktyce: Metoda projektów (PBL)

A pilot conducted in the University of Eastern Finland

Projekt pilotażowy prowadzony na Uniwersytecie Wschodniej Finlandii. Jesienią 2018 r. grupa ośmiu studentów z Uniwersytetu Wschodniej Finlandii wzięła udział w projekcie Ge&In i zaplanowała oraz przeprowadziła pilotaż w ramach studiów uniwersyteckich. Studenci kształcili się na kursach pedagogicznych dla nauczycieli i pochodzili z różnych wydziałów, począwszy od filologii po historię. Grupa przyłączyła się do spotkań w ramach projektu w UEF. Ogólne wytyczne dotyczące pilotażu zostały przedstawione w projekcie i programie nauczania - projekt musiał być powiązany z międzypokoleniowym uczeniem się i różnorodnością w edukacji. Uczestnicy byli odpowiedzialni za proces planowania i wydarzenie końcowe. Po kilku pierwszych spotkaniach, podczas których omawiano wytyczne i cele projektu pilotażowego, uczestnicy postanowili zorganizować w lokalnym muzeum wydarzenia wielkanocnego „Sztuka i rzemiosło”.

Grupa zaplanowała imprezę wielkanocną dla rodzin, na której uczestnicy mogliby wykonać własne ozdoby wielkanocne, kartki i inne wyroby rzemieślnicze oraz porozmawiać o tradycjach i zwyczajach związanych z Wielkanocą. Uczestnicy mogli również zapisywać pomysły i pytania na karteczkach samoprzylepnych i umieszczać je na ścianie do wglądu innych uczestników. Główną rolą organizatorów było moderowanie konwersacji i zajmowanie się sprawami technicznymi. Najpopularniejszym zajęciem było ozdabianie wierzbowych gałązek zgodnie z tradycją Niedzieli Palmowej. Wtedy to dzieci przebierają się (przeważnie) za czarownice i chodzą od domu do domu. Wypowiadają krótką, tradycyjną rymowaną, a w zamian otrzymują pisanki lub inne smakołyki. Był to również jeden z ciekawych tematów do dyskusji - jak ta tradycja wielkanocna zmieniła się w czasie i w jaki sposób starsze pokolenia przekazały ją następcom. W sumie wydarzenie w ciągu kilku godzin trwania przyciągnęło około 30 osób, w przedziale wiekowym od 2 do 65 lat.

Oprócz imprezy międzypokoleniowej poświęconej rzemiosłu, program pilotażowy dotyczył rzecz jasna również edukacji uczestników. Ich refleksje na temat projektu były ogólnie pozytywne, a rozumienie pojęcia różnorodności w oświacie zostało wzbogacone o wymiar wieku. W trakcie pracy projektowej, grupa nauczyła się radzić sobie z niepewnością i zyskała elastyczność, gdyż ich projekt był powiązany z większym przedsięwzięciem. Konieczność pracy w dużej grupie wiązała się z potrzebą elastyczności i organizacji ze strony wszystkich uczestników. Moderowanie międzypokoleniowych dyskusji dawało możliwość uczenia się o roli różnorodności w dialogu.

Teoria w praktyce: Metody dramy stosowanej

A pilot conducted by Autokreacja Foundation

Metody dramy stosowanej zostały przeprowadzone w ramach projektu „Generations in Interaction” (Ge&In) przez Fundację Autokreacja w dwa weekendy, 2-3 marca oraz 9-10 marca 2019 roku. W sumie wzięło w nich udział 16 uczestników w wieku od 3 do 73 lat.

Nasz instruktor wykorzystał:

- » Dramę i teatr stosowany: ogólny termin określający teatr jako odpowiedź na problemy społeczne.
- » Teatr dla rozwoju: uczestnicząca praktyka teatralna polegająca na pisaniu i przedstawianiu ważnych opowieści, które wyłaniają się z procesu dramaturgicznego.
- » Teatr dla wspólnoty: tworzony przez społeczność, z jej udziałem i dla niej, opierający się na historiach ważnych dla tej konkretnej społeczności.
- » mpro wizacja stosowana: technika przeznaczona do rozwijania umiejętności miękkich i komunikacyjnych.
- » Teatr obrazu: technika opracowana przez A. Boala, w której nieruchome obrazy i praca z ciałem służy eksploracji pojęć o charakterze abstrakcyjnym.

Struktura wydarzenia

Podczas pierwszego dnia skupiliśmy się na prezentacji kontekstu kształcenia międzypokoleniowego. Omówiliśmy z naszymi uczestnikami dotychczasowe doświadczenia i dobre praktyki. Głównym zajęciem dnia była „Mapa życia” w ramach koncepcji teatru dla wspólnoty (część 1).

Drugi dzień był kontynuacją „Mapy życia”, skupiliśmy się w nim też na aspektach międzypokoleniowych - wspólnej tożsamości i ćwiczeniu „Walizka” w ramach zajęć z improwizacji stosowanej. Trzeci dzień był poświęcony uczeniu się od siebie nawzajem i ćwiczeniu „Zdjęcie rodzinne” bazującym na założeniach teatru dla wspólnoty oraz „Spotkanie międzypokoleniowe” w ramach teatru obrazu. Ostatni dzień wypełniło nam ćwiczenie „Kolumbijska hipnoza: uczenie się od siebie nawzajem” oraz na „Matrioszce” jako metaforze uczenia się międzypokoleniowego.

Kanały IGL w DRAMIE

- » Wspomnienia i reminiscencje – „To zdjęcie przypomina mi o mojej babci. Moja babcia mnie nauczyła...”
- » Reinterpretacja i ponowna nauka – „Odkryłem, że wiele się nauczyłem od tego złego człowieka, którego kiedyś spotkałem”.
- » Zmiana perspektywy – „Nie miałem pojęcia, że mogę spojrzeć na to doświadczenie z tej perspektywy”.
- » Budowanie mostów – „Musiałem trafić na ten warsztat, żeby nauczyć się „Deptaka” od własnej córki”. „Nie znałem tu nikogo, ale czuję się jakbym przychodził do najbliższej rodziny”.
- » Poszukiwanie i wykorzystywanie zasobów – „To, co tu robimy, to magia”. „Najwięcej nauczyłem się od tych małych ludzi i ich energii”.

Czemu Drama w IGL?

- » Umożliwia dyskusję i otwartą komunikację pomiędzy uczestnikami.
- » Pomaga w odkrywaniu umiejętności i zasobów w międzypokoleniowej społeczności.
- » Promuje wartość uczenia się od siebie nawzajem.
- » Tworzy środowisko nauki oparte na kreatywności i wolności.
- » Pokazuje wartość koncepcji „mindfulness” i uczenia się „z chwili na chwilę”.
- » Kładzie się w niej nacisk na klimat dialogu, szacunku i wzajemności.

Teoria w praktyce: mówienie o pracy

Projekt pilotażowy prowadzony przez Uniwersytet Trzeciego Wieku Rogaska Slatina i Ośrodek Międzypokoleniowy Ljudska univerza Rogaska Slatina

Zamierzenia ogólne i kontekst

Głównym celem działania było wspieranie międzypokoleniowego uczenia się i dialogu poprzez porównywanie zawodów z przeszłości i teraźniejszości, zachęcanie do komunikacji między pokoleniami, poznawanie nieznanych zawodów i lepsze poznanie uczestników.

Uczestnicy i metoda

Grupa składała się z 8 seniorów - członków Uniwersytetu Trzeciego Wieku Rogaska Slatina - oraz 10 dzieci w wieku od 8 do 13 lat. Zajęcia rozpoczęły się od rozgrzewki, podczas której pierwsza osoba wypowiadała jedno słowo. Następna osoba powtarzała wyraz i dodawała kolejny. Trzecia osoba powtórzyła pierwsze i drugie słowo, dodając jeszcze jedno własne i tak dalej. Celem ćwiczenia było wspólne stworzenie mającej sens opowieści.

Po rozluźnieniu atmosfery, moderator rozpoczął debatę na temat pracy, jaką wykonywali starsi uczestnicy w czasach aktywności zawodowej. Za pomocą pytań pomocniczych, moderator zachęcał seniorów do dzielenia się szczegółami na temat ich pracy i zadań z nią związanych itd. Następnie, moderator aktywizował seniorów i dzieci do rozmowy o tym, które z wcześniej opisanych zawodów dzieci już znały, które są dla nich nowe i czy opisane zawody nadal istnieją.

Następnie moderator zachęcał dzieci do opowiedzenia o swoich wymarzonych zawodach i o nowych profesjach istniejących obecnie na rynku pracy. Dzieci omówiły z seniorami, czy te zawody istniały w przeszłości, z kolei osoby starsze miały okazję dowiedzieć się więcej o tych zawodach, które nie istniały za czasów ich młodości.

Po dyskusji przyszedł czas na zabawę. Uczestników podzielono na grupy cztero- lub pięcioosobowe, połowa każdej grupy składała się z seniorów, druga połowa z dzieci. Każdy z uczestników otrzymał 5 kart z obrazkami przedstawiającymi różne profesje. Gra rozpoczęła się od tego, że jeden z członków pary za pomocą gestów imitował zawód widoczny na kartce, a drugi próbował odgadnąć o jaki zawód chodziło. W razie sukcesu para otrzymywała 5 punktów. Gra trwała do momentu, gdy każdy z uczestników pokazał wszystkie wylosowane zawody. Para z największą ilością punktów zwyciężała.

Pod koniec sesji uczestnicy rozmawiali o nowych informacjach, uzyskanych podczas warsztatu, znaleźli seniorów wykonujących niegdyś pracę, którą dzieci chciałyby wykonywać, gdy dorosną.

Studium przypadku: materiał wideo w nauczaniu języka angielskiego

Niniejsze studium zostało przeprowadzone w ramach działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku Rogaška Slatina i Centrum Międzypokoleniowego Ljudska univerza Rogaška Slatina.

Zamierzenia ogólne i kontekst

Głównym celem działania było wspieranie kształcenia międzypokoleniowego i dialogu poprzez zestawienie ze sobą różnych metod nauki języka obcego, porównanie powodów przyświecających podjęciu nauki przez dzieci i seniorów, poznawanie nowych słów związanych z dydaktyką oraz umożliwienie dyskusji i otwartej komunikacji pomiędzy uczestnikami.

Uczestnicy i metoda

Grupa składała się z 8 seniorów, członków Uniwersytetu Trzeciego Wieku Rogaška Slatina oraz 10 dzieci w wieku od 8 do 13 lat. Zajęcia rozpoczęły się od rozgrzewki, w której uczestnicy zostali podzieleni na pary. Jeden z uczestników układał krótkie zdanie, a drugi członek pary powtarzał je od tyłu. Po zrobieniu tak pięć razy, role ulegały odwróceniu.

Następnie prowadzący zachęcał seniorów i dzieci do dzielenia się doświadczeniami związanymi z nauką języka i powodach, które ich do tego skłoniły. Moderator sporządził listę motywacji, które następnie zostały porównane. Pod koniec ćwiczenia przedstawiciele wszystkich pokoleń byli w stanie określić wspólne dla wszystkich pobudki.

Omówiwszy przyczyny nauki, uczestnicy opisali metody stosowane przez seniorów i dzieci do opanowania języka obcego w szkole i w domu. Seniorzy przybliżyli dawne doświadczenia z nauką angielskiego lub innych języków obcych w szkole, opowiadali o tym, jak uczyć się go teraz. Następnie o nauce języka w szkole i w domu mówili najmłodsi uczestnicy spotkania. Prowadzący pomagał uczestnikom wyszukiwać cechy wspólne i rozbieżności w zakresie technik i narzędzi nauczania dawniej i obecnie.

Korzystając z pytań pomocniczych, moderator poprosił uczestników o wskazanie jak największej liczby zalet i wad uczenia się języka obcego.

Uczestnicy obejrżeli film o nauce angielskiego wśród osób starszych, uprzednio będąc poinstruowani przez osobę prowadzącą co do elementów na które zwrócić uwagę w czasie seansu: jakie techniki stosowane są przez seniora i jaki jest powód nauki. Po filmie omówiono zaobserwowane kwestie i zestawiono je z własnymi celami edukacyjnymi oraz stosowanymi metodami.

Na koniec uczestnicy przedyskutowali nowe techniki nauki poznane w czasie sesji, które mogłyby okazać się im pomocne.

O Projekcie

Niniejszy przewodnik powstał jako jeden z efektów projektu Erasmus+ o nazwie Pokolenia we współdziałaniu - międzypokoleniowe uczenie się jako czynnik kreujący tożsamość i kulturę (ang. Generations in Interaction - Intergenerational Learning As a Constructor of Identity and Culture).

Dwuletni projekt rozpoczął się we wrześniu 2018 r., skupiając siedem organizacji partnerskich z różnych części Europy, działających w obszarze edukacji dorosłych i reprezentujących różne tradycje edukacyjne.

W czasie trwania projektu partnerzy spotykali się co pół roku, aby weryfikować wyniki pracy i ustalać zadania na kolejny okres. Ponadto odbywały się comiesięczne spotkania online, które miały na celu zagwarantowanie dotrzymania terminów oraz uzgodnienie szczegółów dotyczących projektu i jego rezultatów.

Projekt okazał się dla wszystkich niezwykle ciekawym polem do eksploracji w zakresie kształcenia międzypokoleniowego, jego tradycji, perspektyw na przyszłość, szans i zagrożeń. Poza zamierzonymi wynikami prac, projekt dostarczył członkom organizacji partnerskich nowych idei i otworzył przed nimi szersze perspektywy w zakresie ich własnej pracy na polu międzypokoleniowej edukacji.

Więcej informacji o projekcie można znaleźć na jego stronie internetowej pod adresem ge-inproject.euge-eu a wszystkie efekty prac pod adresem ge-in.elogos.cloudge-cloud.

Partnerzy projektu

Autokreacja | Polska

Fundacja Autokreacja ma na celu wspieranie aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie obywatelskim poprzez różnego rodzaju inicjatywy w dziedzinie ekonomii społecznej. Przyczyniamy się do rozwoju cywilizacyjnego, kulturalnego i gospodarczego Polski. Chcemy zwracać uwagę na problemy grup społecznych, które niejednokrotnie bywają marginalizowane, stąd też skupiamy się na współpracy z osobami długotrwale bezrobotnymi, młodzieżą z regionów słabiej rozwiniętych, bezrobotnymi kobietami, osobami starszymi, imigrantami i uchodźcami. Wiele z naszych projektów powstało w celu promowania wielokulturowości i wymiany międzykulturowej poprzez zbliżanie do siebie odmiennych stylów życia, punktów widzenia i filozofii. Jesteśmy przekonani, że dzielenie się doświadczeniami, ich wspólne przeżywanie oraz komunikacja są najlepszymi drogami wiodącymi do postępu, ponieważ pozwalają otworzyć się na nowe inicjatywy i z entuzjazmem przyjmować perspektywy współpracy z organizacjami zajmującymi się odmiennymi dyscyplinami w krajach i kulturach całego świata. Jesteśmy przekonani, że wymiana przeżyć i dialog to najlepsze praktyki, umożliwiające osiągnięcie poprawy w kontaktach międzyludzkich i łączących ludzi. Dlatego też podejmujemy działania adresowane do różnych środowisk będących w niekorzystnej sytuacji społecznej. Nasze projekty obejmują następujące obszary:

1. Przedsiębiorczość / rynek pracy / migranci
2. Media i umiejętność posługiwania się technologiami cyfrowymi
3. Edukacja pozaformalna i nieformalna
4. Współpraca z krajami azjatyckimi w zakresie działań związanych z młodzieżą i przedsiębiorczością
5. Promowanie wolontariatu
6. Edukacja obywatelska i kultura

Kansalaisfoorumi | Finlandia

Forum Obywatelskie (fin. Kansalaisfoorumi) to fińska organizacja pozaformalnego kształcenia dorosłych współpracująca głównie ze stowarzyszeniami ukierunkowanymi na kulturę. Otrzymujemy fundusze z Ministerstwa Edukacji i Kultury. Forum Obywatelskie składa się z siedmiu stowarzyszeń członkowskich. Każda z tych organizacji posiada lokalne stowarzyszenia członkowskie i/lub indywidualnych członków w całym kraju.

Praca kulturalna i wspólnotowa to dwie główne strategiczne dziedziny i obszary kompetencji w ramach działalności Forum obywatelskiego. Naszym celem jest promowanie uczestnictwa i rozwoju osobistego poprzez wspólnotową edukację kulturalną i samą kulturę.

Nasza działalność w sferze kultury obejmuje wspieranie pracy edukacyjnej i kulturalnej organizacji członkowskich i innych współpracujących z nami podmiotów poprzez organizowanie grup badawczych,

edukację, poradnictwo i produkcję środków dydaktycznych; organizowanie autorskich wydarzeń o charakterze oświatowym, szkoleniowym i kulturalnym; udział w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez organizacje członkowskie odnoszących się do naszych celów edukacyjnych i obywatelskich; oraz międzynarodową współpracę kulturalną.

Poprzez naszą działalność wspólnotową dążymy do promowania aktywnej postawy obywatelskiej oraz rozwoju aktywności obywatelskiej i pracy organizacyjnej. Forum Obywatelskie inspiruje ludzi do uczestnictwa, wywierania wpływu i przedstawiania pomysłów i wizji w charakterze członków ich własnej społeczności. Praca ta polega na rozwijaniu działań obywatelskich i organizacyjnych poprzez edukację; aktywizowanie obywateli i zwiększanie ich świadomości na temat uczestnictwa i sposobów wywierania wpływu; opracowywanie i testowanie działań, które uzupełniają demokrację pośrednią; oraz działania, które wzmacniają fińskie społeczeństwo obywatelskie i przekazują informacje o nim szerszej rzeszy odbiorców.

Europejskie Centrum Integracji Społeczno-Zawodowej ACTA | Rumunia

---

Europejskie Centrum Integracji Społeczno-Zawodowej ACTA ma za zadanie propagowanie działań oświatowych, rozwój kwalifikacji zawodowych i społecznych młodzieży i dorosłych w celu umożliwienia im skutecznej adaptacji i integracji w dynamicznie zmieniającym się społeczeństwie. Różnorodne projekty europejskie realizowane przez ACTA koncentrują się na kwestiach innowacyjności, kreatywności, inicjatyw społecznych, przedsiębiorczości i wymiany najlepszych praktyk. Dzięki temu ACTA zapewnia partnerską wiedzę specjalistyczną w zakresie tworzenia innowacji społecznych.

- » ACTA ma na celu przyczynienie się do rozwoju gospodarczego i obywatelskiego obywateli poprzez kształcenie ustawiczne oraz zwrócenie uwagi na konieczność wspierania integracji grup defaworyzowanych i mniejszości etnicznych.
- » ACTA dąży do zwiększania upodmiotowienia obywateli, pobudzania przedsiębiorczości, kreatywności, integracji społecznej i akceptacji różnorodności kulturowej na drodze kształcenia międzykulturowego. Zachęcamy ludzi do przekuwania pomysłów i inicjatyw na konkretne projekty oraz dążymy do rozwijania ich kreatywności i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.

Głównym i najważniejszym celem ACTA jest upodmiotowienie naszych obywateli w oparciu o najsukcesywniejsze i najbardziej kompleksowe metody.

- » ACTA przyjmuje i wdraża szereg innowacyjnych inicjatyw w zakresie edukacji formalnej i pozaformalnej i zapewnia dostęp do informacji, usług doradczych, szkoleń dla młodzieży, dorosłych i osób aktywnych zawodowo.

Uniwersytet w Trieście | Włochy

Uniwersytet w Trieście:

- » dąży do zapewnienia najwyższego poziomu edukacji i najlepszego przygotowania przyszłych specjalistów i obywateli;
- » ma na celu generowanie i upowszechnianie wiedzy;
- » angażuje się wraz ze społecznością lokalną w rozwiązywanie najważniejszych problemów naszych czasów.

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI DI TRIESTE

Uniwersytet w Trieście (UNITS) specjalizuje się w odkrywaniu, rozwijaniu, przekazywaniu i wykorzystywaniu wiedzy w szerokim zakresie obszarów akademickich i zawodowych.

Celem UNITS jest zapewnienie wysokiej jakości kształcenia na poziomie licencyjnym i magisterskim, jak również rozwój nowych umiejętności poprzez badania i rozwijanie kreatywności.

Uniwersytet przyjmuje i wspiera rozwój osób pochodzących z każdej grupy etnicznej i dowolnego regionu świata, dzięki czemu zaspokajają potrzeby coraz bardziej zróżnicowanego społeczeństwa i globalnej gospodarki.

UNITS stawia sobie za cel odgrywanie aktywnej roli na scenie europejskiej za sprawą doskonale funkcjonującego systemu kształcenia, aby uczynić społeczeństwo bardziej wyedukowanym, nowatorskim, spójnym i zrównoważonym.

Nasza działalność akademicka musi być ukierunkowana na przekazywanie znacznych pokładów wiedzy, tak aby zapewnić młodym pokoleniom niezbędne kompetencje umożliwiające szeroki wgląd i autentyczne nowatorstwo za pośrednictwem kulturowego procesu integracji wiedzy.

Uniwersytet Wschodniej Finlandii | Finlandia

With approximately 15,000 students and 2,500 members of staff, *the University of Eastern Finland* (UEF) is one of the largest universities in Finland. The university has campuses in the cities of Joensuu and Kuopio.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

UEF is a multidisciplinary university, which offers teaching in more than 100 major subjects. The university comprises of four faculties: the Philosophical Faculty, the Faculty of Science and Forestry, the Faculty of Health Sciences, and the Faculty of Social Sciences and Business Studies.

The activities of the university underscore multidisciplinary. The university's key interdisciplinary research areas are: Aging, lifestyles and health; Environmental change and sustainable use of natural resources; Cultural encounters, mobilities and borders; and Diversifying learning and interaction.

UEF has concluded bilateral agreements with more than 100 universities abroad. The university is involved in several international networks and discipline-specific projects. A range of programmes are taught in English, and the university hosts about 1,700 international students annually. UEF offers its students an international and lively study environment and state-of-the-art facilities.

UEF seeks to be among the leading 200 research universities in the world and, in our strong research areas, among the world's leading 50 research universities.

We are known as a partner who takes the initiative, and as an influential participant in social dialogue. We engage in close cooperation with various research institutes, businesses and industries. We are a builder of open innovation ecosystems, and we promote the emergence of new business activities in eastern Finland in particular. Our researchers produce data to support societal decision-making and they participate in the work of several working groups in different fields.

VITECO | Włochy

VITECO jest włoskim przedsiębiorstwem z sektora MŚP z siedzibą na Sycylii. Na jego kadre składają się specjaliści z doświadczeniem inżynierskim i biznesowym. VITECO jest dostawcą oprogramowania i usług e-learningowych współpracującym zarówno z klientami krajowymi jak i europejskimi partnerami w projektach unijnych.

VITECO dostarcza technologie na potrzeby szkoleń na odległość. Posiada własną platformę e-learningową i bogatą wiedzę na temat platform open source. Jego podstawowa działalność opiera się na kształceniu i szkoleniu zawodowym oraz rozwoju internetowych rozwiązań do wspólnej nauki i zarządzania treściami edukacyjnymi ze szczególnym naciskiem na kwestie związane z rozwojem umiejętności twardych i miękkich.

VITECO dostarcza kompleksowe i zintegrowane rozwiązania zbudowane pod kątem konkretnych potrzeb użytkowników docelowych. Produkty VITECO to proste w obsłudze i inteligentne platformy, dające użytkownikom dostęp do szerokiej gamy treści i „doświadczeń e-learningowych” bez konieczności posiadania konkretnych kompetencji informatycznych. Firma wspiera instytucje szkoleniowe i firmy za pomocą platform e-learningowych zarówno w zakresie projektowania i produkcji kursów opartych o SCORM, jak i gier edukacyjnych wydanych przez jednostkę biznesową „Serious Games”.

VITECO jest także w pełni zaangażowane w serwisy społecznościowe, blogi i e-learning, które wspierają inicjatywy edukacyjne szerokiego spektrum grup. Prowadzi szkolenia i kursy e-learningowe dla osób bezrobotnych i grup defaworyzowanych.

Europejskie Biuro Projektów VITECO było zaangażowane w realizację kilku projektów unijnych i wielu projektów regionalnych, zarówno w charakterze koordynatora, jak i partnera, dzięki czemu jest w pełni zdolne do zapewnienia wsparcia technicznego, operacyjnego i zarządzającego w trakcie trwania projektu.

Ljudska univerza Rogaška Slatina | Słowenia

Ljudska univerza Rogaška Slatina to organizacja non-profit o bogatym doświadczeniu, zajmująca się kształceniem i szkoleniem dorosłych na rzecz społeczności lokalnej i nie tylko. Organizacja oferuje swoim uczniom 10 formalnych programów edukacyjnych, które obejmują zarówno szkoły średnie, jak i programy szkolenia zawodowego w zakresie cateringu, gastronomii, gotowania, sprzedaży, ekonomii, opieki nad

dziećmi czy turystyki. Ludska univerza stale rozwija nowe programy i dostosowuje istniejące do potrzeb i oczekiwań osób dorosłych w celu dalszego doskonalenia zawodowego i kształcenia. Nieformalne programy edukacyjne prowadzone są w formie seminariów, kursów, wykładów, wieczorów literackich i innych podobnych inicjatyw.

Organizacja oferuje również liczne programy rozwoju osobistego, warsztaty, kursy komputerowe dla bezrobotnych i osób starszych, zajęcia językowe, kursy komputerowe i rachunkowe oraz wiele programów edukacyjnych dla dorosłych ze specjalnymi potrzebami w lokalnym Centrum Pracy Opiekuńczej. Zorganizowaliśmy programy szkoleniowe dla innych grup wymagających edukacji i dydaktyki, takich jak imigranci, bezrobotni i cudzoziemcy.

Univerza oferuje również 19 krajowych programów zdobywania kwalifikacji zawodowych i organizuje kursy dla osób bezrobotnych, takie jak szkolenia językowe, komputerowe i rachunkowe, a także kursy językowe i taneczne dla przedszkolaków. Organizacja prowadzi również bardzo aktywny Uniwersytet Trzeciego Wieku, w którym oferujemy różnego rodzaju zajęcia z zakresu kształcenia ustawicznego dla osób powyżej 55 roku życia. Zajęcia te to między innymi kursy językowe, kursy komputerowe, grupy badawcze, zajęcia z zakresu zdrowego stylu życia, wykłady, warsztaty, wycieczki i wiele innych.

Ljudska univerza Rogaška Slatina jest także licencjonowanym ośrodkiem języka słoweńskiego jako drugiego języka oraz centrum międzypokoleniowym. Od 2016 roku jesteśmy zaangażowani w krajowy projekt nabywania zasadniczych i zawodowych kwalifikacji dla regionu Savinjska oraz działalność doradczą dla osób tam zatrudnionych.

Ljudska univerza Rogaška Slatina posiada duże doświadczenie w projektach krajowych i międzynarodowych, w tym w programie Grundtvig i programie partnerskim Comenius Regio, a także w ponad 20 projektach Erasmus+ w charakterze partnerów i koordynatorów.

L J U D S K A
U N I V E R Z A
R O G A Š K A
S L A T I N A

**THIS WORK IS LICENSED UNDER A CREATIVE COMMONS
ATTRIBUTION 4.0 INTERNATIONAL LICENSE.**

Kansalaisfoorumi, 2020

ISBN 978-83-934189-2-3